

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Status

RIKSORGAN FÖR SVERIGES LUNGSJUKA

N:rII

Nov

1951.

Pris 75 öre

Byggnadsfirman

Åke Nilsson

Malmö

Utför Nybyggnader och Reparationer

==== Telefon 230 75 ====

Skånska Banken

Huvudkontor: Malmö

J. HEDMANS

Litografiska Tryckeri

Efter. LISA KRUSE

Specialitet:

Reklam-, Emballagestryck m. m.

Box 690 A

GÄVLE 1

Tel. 2892

LIMHAMNS ÅNGTVÄTTINRÄTTNING

V. Ansgarigatan 12

Tel. 515 33

LIMHAMN

AB Figeholms Bruk Figeholm

Tillverka:

PRESSPAN för elektriskt ändamål av högsta kvalitet och med största genomslagshållfasthet

Textilpresspan — Bokbinderipresspan
Jacquardkort — Registerkartong

Socialpolitik och socialmedicin

Ledare: Filmen i tuberkulosvårdens tjänst

Presentation av den nya upplysningsfilmen "Medan det ännu är tid"
i ord och bilder

Konvalescenter på gammal herrgård

Av *Birger Vikström*

RESESKILDRINGAR:

Olle Melin:

På Bornholm

Ett personligt porträtt
av ett öfolk

Christel Sterner:

Rödvin på sal

och manliga
sjukbiträden

PRESSEKO
NOVELLER, SCHACK
KORSORD m.m.

Månadens Status-nytt!

Läs under "När o. fjärran":
Tuberkulos och kosthäll
I berömt sällskap

Köp

Status

Läs

Novemhernummer

Status

RIKSORGAN FÖR SVERIGES LUNGSJUKA

14:e årgången

Ansvarig utgivare: Einar Hiller.
Redaktör: Sixten Hammarberg.
Ägare: De Lungsjukas Riksförbund.

Annonsspriser: 1/1 sid. 275:—,
1/2 sid. 140:—, 1/4 sid. 75:—,
småannonser 65 öre pr mm.

Prenumerationspriser: helt år 8:—,
halvt år 4:50

Kontrollmärka,
lagligen skyddat

Huvudredaktionen i Stockholm:
Kocksgatan 15, Stockholm 4.
Telefon 41 39 99 och 44 40 40.
Postgironr 95 00 11.

Lokalredaktionen i Malmö:
Kamrergatan 3. Tel. 753 44.
Postgironr 95 00 65.

Filmen i tuberkulosvårdens tjänst

"Upplysning och propaganda" får ofta — i vad mån den inte berör ens eget verksamhetsområde — något nedsättande över sig i dagligt tal. Med "propagandafraser" menar man närmast åsikter, som i visst syfte exempelvis bakas in i litteratur eller bilder för att dirigera individer och själar åt alldeles bestämt håll, oftast för att uppnå moraliskt eller ekonomiskt stöd. Parollerna sticker fram som spjutspetsar i den propaganda man serverar. Folk vill i allmänhet, när man talar om litteratur, film och teater, inte ha propaganda utan verklig konstnärlig upplevelse, ren, ofärgad och oförfälskad. Man kan ju alltid diskutera vad som är ren och oren konst, men avsikten är här bara att i korta drag tillämpa något av detta resonemang på vårt eget verksamhetsområde. Vi ha ofta framhållit, att för att skapa en effektiv tuberkulosvård behövs upplysning och propaganda, och så resonerar man också inom andra verksamhetsområden — och inte minst inom socialvården i allmänhet. I ett avsnitt i De lungsjukas riksförbunds programskrift heter det på tal om upplysningsarbetet i tuberkulosfrågan: "Ett planmässigt och kontinuerligt upplysningsarbete under medverkan av medicinsk sakkunskap och med anlitande av press, film, radio och andra tekniska hjälpmedel måste komma till stånd". För att återknyta till inledningen — om propaganda eller insmuggling av vissa syften i litterära och konstnärliga sammanhang — så kan vi här stanna inför en av de faktorer citatet ur programmet avser — filmen. Tanken faller då närmast på upplysnings- eller propagandafilmer. Och härvid bör kanske främst framhållas, att en mera allmän kunskap om

tuberkulosfrågans innebörd höjer sig över alla parti-gränser och gruppbildningar av olika slag. Tuberkulosfrågan är ett folkhälsoproblem, som rör oss alla. Kan man exempelvis göra goda filmer — filmen har väl f. n. de bästa möjligheterna att nå det stora flertalet — så behöver det inte bli någon "propaganda" i den nedsättande betydelse detta ord ofta användes. Här bör finnas utrymme för social-medicinsk sakkunskap och konstnärliga intressen. En film som utgår från dessa grundlinjer tillhör de kulturvärden, som inte blåser bort ur medvetandet likt de använda biobiljetter besökarna låter fladdra omkring sig, då de lämna bioföreställningen.

Denna plats i tidningen upplåtes vanligen inte för anmälan av nya filmer, men det finns skäl att erinra om två kommande filmer, som handla om tuberkulosen. Den danska storfilmerna "I Gabestokken" — i svensk version omdöpt till "Livet du gav mig" — står färdig att rullas inför svensk publik, och i detta nummer presenteras en svensk kortfilm, "Medan det ännu är tid", som likaledes behandlar tuberkulosfrågan.

I korthet kan man med goda skäl påstå, att filmen som upplysare och vägledare har oanade möjligheter utan att för den skull behöva ge avkall på de konstnärliga och kulturella krav, som är ledstjärnor för allt verkligt skapande.

Sixten Hammarberg

MAN skriver I PRESSEN

Läkemedlet Pas

har enligt uppgifter i pressen smugglats in på Svenshögens sanatorium då överläkaren, Erik Forsgren, av alla uttalanden och skrivelser att döma, inte anser att preparatet har någon funktion att fylla i tuberkulosbehandlingen. Patienterna tycks ha sökt sig egna vägar för att få Pas och doktor Forsgren har anmälts hos medicinalstyrelsen för sin vägran att använda tbc-medlet, vilket numera är i bruk vid praktisk taget alla sjukhus där tbc-sjuka behandlas. Med anledning av det inträffade har *Dagens Nyheter* vänt sig till överläkare G. Vallentin, som torde ha de längsta erfarenheterna av det nya medlet, och av detta samtal framgår bl. a. följande:

Läkarna har ofta att kämpa mot en överdriven tro på det nya läkemedlet, och vanföreställningen att Pas generellt verkar positivt ligger bakom händelserna vid Svenshögens sjukhus, där patienter smugglat in Pas.

Överläkare Vallentin, vars positiva uppfattning delas av en stor del av läkarkåren, fastslår att några påtagliga skadliga följdverkningar inte uppträtt bland hans patienter. Från utlandet har rapporterats alarmerande uppgifter, men här har det med säkerhet varit fråga om orena preparat.

Hittills ha läkning vid Pas-behandling glädjande nog visat sig hållbar, men man måste ha en period på 10—15 år av erfarenhet innan man slutgiltigt kan uttala sig om läkemedlet. Så mycket är nu klart, säger överläkare Vallentin, att man i de flesta fall ej enbart kan använda sig av Pas-behandling, utan den måste kombineras med övriga metoder, såsom kollapsbehandling i olika former. Ofta möjliggör en Pas-kur operativa ingrepp.

En viss förbättring sker nästan alltid och är inte sällan påtaglig. Förbättringen kan vara så stor att man kan vara benägen att tro att det är fråga om en konstant utläkning. I andra fall blir patienten till en början friskare, men tillfrisknandet leder inte till utläkning. Det kan bero på ogynnsamma anatomiska förhållanden eller brister i organismens allmänna skyddssystem. Under alla omständigheter måste man räkna med en lång tid för behandlingen, fastslår överläkare Vallentin. Att avvisa Pas för att medlets verkningsförmåga har inskränkningar är felaktigt.

Hur man från medicinalstyrelsens sida kommer att bedöma det inträffade är vid tidpunkten för detta nummers pressläggning inte bekant. Till saken hör också, att doktor Forsgren vid tidpunkten för det inträffade befann sig utomlands och alltså inte haft tillfälle att taga ställning till frågan.

Nät av nylon mot tuberkulos

är en metod som prövats av en jugoslavisk läkare enligt uppgift från en kirurgkonferens i Paris. Här om skriver *Morgon-Tidningen*:

En ny metod för behandling av tbc beskrevs av den jugoslaviske läkaren Juzbasic på den nu avslutade kirurgkongressen i Paris. Den nya metoden går ut på att de sjuka vävnaderna sveps in i nät av siden eller nylon. Detta förfaringssätt har visat sig mycket framgångsrikt vid behandling av hundar, och dr Juzbasic sade sig nu vara beredd att tillämpa det på människor.

"Samhället och sockerpillerna"

heter en artikel i *Svenska Dagbladet* av med. dr Gustav Myhrman, som bl. a. framhåller hur farligt det kan vara att på homeopatisk väg söka komma tillrätta med en sjukdom, som kan vara en spirande tuberkulos:

Det kan t. ex. hända, att en person börjar besväras av hosta och slembildning. Är vederbörande någorlunda lättsuggestibel — nästan alla människor är mer eller mindre tillgängliga för själslig påverkan — kommer han att känna sig litet bättre lika lätt av homeopatens "potentierade" piller eller av chiropraktorns justering av den förment rubbade kotan eller av huskurens fläderter. Är det nu endast fråga om en luftrörskatarr av den vardagliga typ, som utmärker förkylningssjukdomarna, går det hela över på en eller annan vecka och det kan — om man endast ser till det individuella fallet — vara tämligen likgiltigt, om den sjuke behandlats på det ena eller andra sättet. Men om katarran är orsakad av en spirande tuberkulos eller av en tumör i ett luftrör? Den lättvunna suggestionseffekten förflyktigas snart. Men innan den kalla verkligheten, kanske på ett dramatiskt sätt, blir uppenbar, har dyrt nit smitta av sig, tumören har vuxit, så att den ej längre kan opereras o. s. v.

Det värsta med sådana här behandlingsmetoder, framhåller doktor Myhrman, är att de inte föregåtts av kompetent undersökning. Bristen på vederhäftig undersökning döljer sjukdomens verkliga art för patienten. De nyligen avslöjade pillerbedrägerierna har kommit många att fråga: varför förbjuds inte homeopatin? Hittills har det emellertid — trots att det bl. a. finns lagbud om att obehöriga inte yrkesmässigt få behandla kräfta och tuberkulos — inte varit möjligt att lagstiftningsvägen stävja de missförhållanden som råder på området

Uppsala Läns Konvalescentförening firade högtidligt och stämningsfullt jubileum

Blommor och hälsningar till föreningen fick ordföranden, post-tjänsteman Bengt Johansson, mottaga. Här får han hjälp med att läsa på kortet av fru Ulla Moberg och föreningens förste ordförande Theodor Lundin.

Det var många gäster och hög feststämning när Uppsala läns konvalescentförening firade sitt tioårsjubileum den 23 sept. Och på tal om gästerna så var väl miss Mary Stevens, chefsterapeut vid ett stort sjukhus i Sydney, Australien, den mest långväga gästen, men det inhemska inslaget var också starkt.

Till detta jubileum må man också erinra att uppsalaföreningen, särskilt den första tiden efter starten, tagit krafttag i större sammanhang och det var ingen tillfällighet att en av föreningens första och mest aktiva medlemmar, ombudsman Sven Lindberg, under några år var vice ordförande i De Lungsjukas Riksförbund. Och att uppsalaföreningen fortfarande är en pigg och mål-

medveten sammanslutning — det intrycket förstärktes av den belysande och intressanta historik över föreningens utveckling som en av medlemmarna, redaktör Sture Moberg, föredrog inför de församlade i Folkets hus i Uppsala. I kretsen kring föreningen och dess arbete finns flera namn, som låtit tala om sig. Landshövding Kjellman, tidigt intresserad av dess strävanden för de lungsjuka, blev den som i egenskap av ordförande i Kungl. Kommittén för Partiellt Arbetsföra kom att leda det omfattande utredningsarbete, som nu ligger till grund för arbetsvården och dess utbyggnad över hela landet. I kretsen kring föreningen finner vi ytterligare professor Erik Hedvall, sedan länge en av riksförbundets varmaste sympatisörer, riksdagsman John Lundberg, landstingsman David Eklöf och många andra. Landshövding Kjellman och de här nämnda hedrade också med sin närvaro under jubileumshögtidligheten.

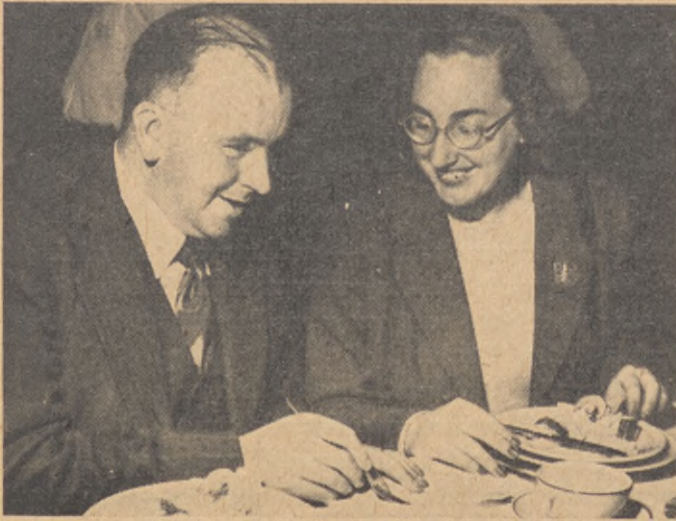
Mot denna bakgrund och det samarbete föreningen utvecklat för att finna samarbetsformer och lösningar av de tuberkulösas många problem kan det vara intressant att begrunda vad dess nuvarande ordförande, Bengt Johansson framhöll i sitt anförande: att medlemmarna uteslutande består av patienter och f.d. lungsjuka och konvalescenter, som till stor del går i dagligt arbete men håller ihop i sin förening.

De lungsjukas riksförbunds ordförande riksdagsman Sigfrid Jonsson höll högtidstalet. Han skisserade värtaligt bakgrunden till de lungsjukas föreningsrörelse, som sprang fram ur den direkta nöden på 1930-talet. Det var fattiga, sjuka och hjälpbehövande människor som slöt sig samman för att försöka vinna gehör för sina behov. Det har lyckats i mycket stor utsträckning men fortfarande är många frågor olösta. De rena socialvårdsproblemen äro dock inte dominerande nu som vid starten utan nu står den s.k. arbetsvården som det viktigaste. I den ingår sysselsättningsterapi, som sätts in redan på sjukhuset, arbetsträningen under konvalescensen och arbetsberedningen när klientelet skall utplaceras i arbetslivet. För de sjukas organisationer står också studiearbetet som en mycket viktig uppgift. Studierna hjälper till att skingra tankarna även om de inte alltid omfattar direkt "matnyttiga" ämnen.

Talaren tackade till slut den jubilerande föreningen och önskade lycka i det fortsatta arbetet.

Det samma gjorde landshövding Kjellman, som förklarade sig vara imponerad av vad som hittills uträttats. Vid den nya starten efter tio år har föreningen helt andra utgångspunkter och helt andra möjligheter att vinna gehör för sina synpunkter än för tio år sedan. Landshövdingen uttryckte den förhoppningen att arbetet i fortsättningen skulle föra de lungsjuka

Riksdagsman Sigfrid Jonsson och miss Mary Stevens, chefs-
terapeut vid ett sjukhus i Sydney, Australien, i livlig konversa-
tion vid tesupén. Miss Stevens hade givetvis inte kommit från
Australien enbart för att delta i jubileet utan bedriver studier
vid olika sjukhus i de nordiska länderna.

fram till social trygghet och vinnandet av det fulla människo-
värde som tillkommer varje människa.

Professor Erik Hedvall frambar också i ett mycket uppskattat
anförande sina lyckönskningar till föreningen. — Vi läkare har
nog ofta varit allt för försjunkna i de rent medicinska proble-
men, så att vi kunnat glömma de eftervårdande uppgifter, sade
han bl. a. Vi har sett dem som sociala frågor. Föreningens
verksamhet ha vidgat vår syn och visat oss att vi har möjlig-
het att hjälpa till även på detta område. Kanvalescentförening-
arna är för alltid inskrivna i tuberkulosbekämpandets historia.
De senaste årens arbetskraftsbrist har medfört ett nytt pro-
blem, som måste uppmärksammas. Nu läggs stor vikt vid det
stadium av eftervården som upptar arbetsträning och yrkes-
utbildning, till men för den föregående tid då konvalescenten
vistas i hemmet utan möjlighet att försörja sig själv. Här måste
samhället ingripa. Jag hoppas mycket av den bostadsutredning
som nu pågår bland de lungsjuka och jag tror att den kan
komma att visa på mycket av den nöd som faktiskt ännu finns.
Till sist skall dock den tid komma då även de lungsjuka nått
social trygghet.

Trevlig supé och många hälsningar

Efter högtidssammanträdet, vid vilket också förekom musik
av kapellmästare G. Reiss' orkester, följde en trevlig och in-
formell supé i vilken deltog 125-tal medlemmar och gäster.
Vid denna framförde riksdagsman John Lundberg, som var
med vid föreningens bildande en hälsning och tackade för vad
som utträttats. Hr Erik Jäll erirade om föreningens stiftare och
framförde medlemmarnas tack till den nu fungerande styrelsen.
Landstingsman David Eklöf, Skutskär, talade om konvalescent-
frågor i landstinget och frambar också en hyllning till den som
främst varit föreningens skapare, Sven Lindberg. Hr Tord
Axelsson hälsade från Stockholms läns lungsjukas centralorga-
nisation, hr K. A. Berglund och Albin Liljeholm från motsva-
rande organisationer i Västmanlands respektive Kopparbergs
län, hr Åke Sundberg, Uppsala, från Samarbetskommittén för
partiellt arbetsföra i Uppsala län och från De vanföras lokal-

Stipendier för studier vid folk- högskolor och socialinstitut

utgår från De lungsjukas riksförbund under hösten
och vintern 1951—52.

Sammanlagda stipendiesumman utgör 3.000 kr. med
10 st. stipendier à 300 kr. att fördelas bland f. d. lung-
sjuka. Särskild blankett för ansökan kan erhållas från
De lungsjukas riksförbund, Kocksgatan 15, Stockholm.

Ansökningarna skola vara förbundet tillhanda senast
den 15 november 1951.

De stora, riksomfattande undersökningarna

om de tuberkulösas bostadsförhållanden och "Bacill-
skräck 1951" är nu i stort sett slutförda. Arbetet har
omfattats med det största intresse av De lungsjukas
riksförbunds lokalföreningar i hela landet, och förbun-
det vill här i korthet uttrycka sin erkänsla till för-
bundsmedlemmarna. Över 12.000 formulär med upp-
gifter ha inkommit till förbundsexpeditionen i Stock-
holm. I förhållande till medlemsantalet — förbundet
räknar drygt 22.000 medlemmar — samt undersök-
ningens komplicerade karaktär måste detta betraktas
som ett mycket gott slutresultat. Givetvis tar det nå-
gon tid innan undersökningsmaterialet hunnit bearbe-
tas, men redan nu kan fastslås, att det ger ett mycket
gott underlag, dels för bedömning av de tuberkulösas
bostadsbehov, dels för att klarlägga deras svårigheter
av psykologisk och medicinsk art på arbetsplatser och
i umgänget med medmänniskorna.

Vi hoppas att så snart som möjligt under nästkom-
mande år kunna ge läsekretsen intressanta redogörel-
ser om dessa frågor.

avdelning i Uppsala, hr Gösta Byngelsson från Uppsala läns
blindförening och hr A. Buskenström från De dövas organisa-
tioner i länet.

En långväga gäst, chefsterapeuten vid ett stort sjukhus i
Sydney, miss Mary Stevens, som f. n. studerar svenskt sjuk-
husväsen, berättade både om sina intryck från Sverigevistelsen
och om sitt eget arbete innan riksdagsman Jonsson framförde
gästernas tack och från riksförbundet överlämnade en minnes-
gåva.

Konvalescenter på gammal herrgård

Författaren Birger Vikström återkommer här med sina erfarenheter från ett konvalescenthem och som vanligt kan han konstera även dessa upplevelser på sitt eget speciella sätt. Även om detta brev mera formats till ett brev till redaktören, så önskar denne läsaren samma nöje som episteln berett honom själv.

HERR REDAKTÖR!

Tillåt mej att berätta något om Livet På Ösbyholm. (Låter som namnet på en roman av Selma Lagerlöf.) Det hela började i alla fall med att en dispensärläkare tittade på plåtar, undersökte sänkan och bläddrade i en massa papper. Sedan sa han:

— Ja, så var det klart. Ni får åka ut till Ösbyholms konvalescenthem.

Så var jag alltså bliven konvalescent, vilket är ett utländskt ord som låter fint värre. I den Gamla Goda Tiden var det bara grevar och baroner som kunde bli konvalescenter. Torparen fick vackert nöja sej med att vara krasslig eller något liknande. Men inte nog med att jag var konvalescent, jag skulle också åka ut till Ösbyholm. Namnet ingav respekt. Det föreföll att vara hämtat ur någon förteckning över svenska slott och herresäten.

Jag träffade sedan en bekant, som fick veta att jag skulle resa från stan.

— Vart då, frågade han som det brukar frågas.

Jag ska göra ett besök ute på Ösbyholm, sa jag med en hemlighetsfull tonvikt på orden. Meningen var att han skulle få det intrycket att någon ädel greve bjudit ut mej till sitt slott för att delta i höstjakten.

Hela repliken var emellerid aldeles förfelad. Min bekant påstod sej nämligen känna till Ösbyholm. Han sa att det var en anstalt för lösdrivare och försumliga familjefäder och att han verkligen inte hade väntat att jag skulle hamna på ett sådant ställe.

Det hade jag inte väntat själv heller. Dessbättre träffade jag snart personer som bättre kände till saken. De kunde berätta att anstaltstiden tillhörde en förfluten period i Ösbyholms historia. Alltså kunde jag lugnt resa dock utan att ha lyckats inbilla någon att jag var på väg till en grevlig höstjakt. Livet är inte sådant.

Att komma ut till Ösbyholm visade sej vara en enkel match. Först tåg från Stockholms Östra direkt till Norrtälje och sedan en dryg mil med bil rakt ut i upplandsnaturen. Ja, rakt skulle man kanske inte säga för alla vägar i Uppland är krokiga. Landskapets vägbyggare har säkert haft spiralen som ideal när de stakat sej fram genom terrängen. Av den anledningen har jag sedan jag nu kommit fram till bestämmelseorten, inte kunnat räkna ut i vilket väderstreck Norrtälje ligger. Det kan också göra detsamma eftersom min avsikt inte är att utarbete någon handledning för orienterare.

Mina förkunskaper om Ösbyholm visade sej vara riktiga. Det har varit en herrgård, blev lösdrivaranstalt någon gång på tjugotalet men är sedan 1948 konvalescenthem för tbc-patienter. Ännu är antalet patienter visserligen synnerligen blygsamt men det kommer flera.

Att ligga som konvalescent på en gammal herrgård har sina poänger. Det kännes en smula ovant och det ger därtill näring åt fantasin. Framför fasaden, på ömse sidor om uppfartsvägen till entrén, står två väldiga ekar säkert flera hundra år gamla. Den högra ser en smula maläten ut, den håller på att torka i toppen. Men den vänstra är frisk och frodig. Jag kan se dem från mitt fönster och ett par ekar till dessutom, som kantar uppfartsvägen. En bit längre bort syns en stenmur och bakom den landsvägen. Förr hände det väl att stataren stod där nere med mössan ödmjukt i näven när gårdsherrn åkte förbi. Eller att ståtliga hästspann rullade in på gårdsplanen när herrgårdssalarna var rustade till fest. Och på somrarna fanns det väl alltid någon liten herrgårdsfröken, som trippade omkring på gräsmattorna mellan äppelträd och rosenbuskar. Så kan man förstås fantisera om det förflutna.

Men på slätten bortom landsvägen kör en arrendator numera omkring med skördetröska. Och otaliga anstaltsgubbar har sedan tjugotalet trampat gårdsplanen och spottat snus på uppfartsvägen. Det går liksom inte in i bilden. Om det har funnits något gammalt ärevärdigt herrgårdsspöke på Ösbyholm, som rasslat omkring med sina benknor nattetid, så har man i varje fall inte sett till det på senare tid. En sådan relik skulle nog vantrivas.

Att köra upp med hästspann på gårdsplanen är inte heller lämpligt längre. Halva gårdsplanen är nämligen apterad till krocketplan. Tiden måste ju fördrivas på något sätt och krocket är inte det sämsta. Att vara konvalescent är ju först och främst att vänta. Att åka på kontroll och vänta. På att äntligen bli frisk om nu allt utvecklas så lyckligt. Under tiden måste man ha något att syssla med om inte lappsjukan ska efterträda lungsoten. Att spela krocket är ju en form av sysselsättning. Men viktigare är nog arbetsterapi. Där dödas effektivt myten om att endast kvinnor kan sy och brodera medan karlar är födda att spränga berg och gräva diken. Att en karl kan brodera en duk lika bra som vilket fruntimmer som helst är ingen utopisk dröm ens i ett land där förfäderna var vikingar, som tuggade fradga och slogs med knölpåkar.

Det finns också schackspel, böcker och radio på Ösbyholm. Samt en trubadur med vidhängande gitarr. En annan av patienter

Ösbyholms konvalescenthem och konvalescenter sysselsatta med krocketspel.

Olle Melin:

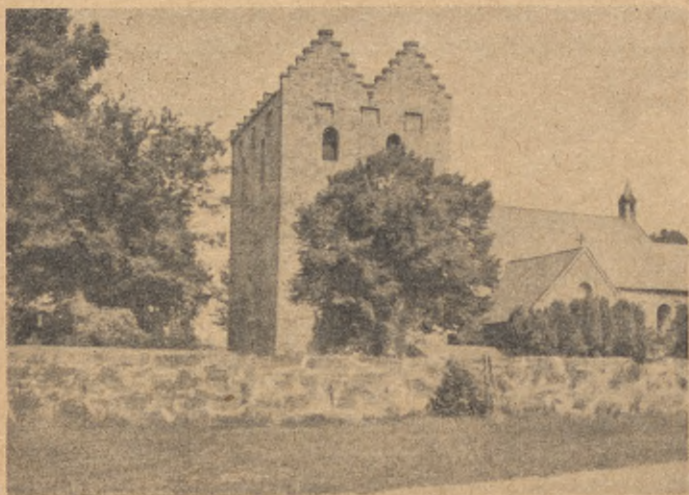
På Bornholm

Rönne 21/8 1951

"Man bör inte ha flera bornholmare ombord i ett fartyg än vad det finns master, så att man kan binda dem vid var sin, när de börjar bli oregerliga." Det var en gängse svensk åsikt på den tiden då Karl X Gustav försökte vinna bornholmarna för "svenskhetens idé".

Sedan dess har tre århundraden passerat och när man nu stiger i land på Bornholm en sen augustidag får man veta att "Bornholm är Ert från det ögonblick Ni sätter foten på kajen i Rönne".

Så är också fallet. Portieren på Dams Hotell river sig bekymrad i huvudet. Något rum har han inte ledigt, men naturligtvis, två bäddar kan man alltid ordna.

En kyrka på Bornholm.

"Bornholm är Ert..." Den bistra uppsynen hos de rödlätta unga soldater som taktfast marscherar genom gatorna i Rönne låter en dock ana att Bornholm lika litet nu, som på den svenske kommandanten Printzen-skölds tid, är benäget att öppna ön för vem det vara månne.

Gatorna i Rönne ja! Något spår efter bombningen 1945 ser man inte. Bara de svenska trähus i utkanten av staden som ersätter de bombade delarna. Gatorna är rena så att de verkar nyskurade. Särskilt på lördagsmiddagen kan man också iaktta hur invånarna sopar och fejar utanför sina hus. Rent och snyggt skall det vara på Bornholm.

Husen är till otrolighet väl underhållna. Minsta lilla repa i färgen strykes omedelbart över. Därför har man intryck av att hela tiden befinna sig i en helt nymålad stad.

"Bornholm är Ert..." Bornholmaren är turistminded. Han har förstånd att ta betalt och direkt billigt är det inte, men å andra sidan har man ingen känsla av att man blir uppskörtad. Rejält pris, men rejäl vara också. Och älskvärd service. Så långt att en svensk i allmänhet inte behöver bry sitt huvud med den besvärliga tjoqräkningen. Halvtreds och fem og halvfjers översattes fermt till femtio och sjuttiofem.

Hurudan är då bornholmaren och hur lever han? Sanningen om Bornholm på 8 dagar? Ånej! Ingen sociologisk avhandling. Inte ens en antropologisk undersökning. Bara en blixtbild.

terna spelar dessutom munspel och de två förvandlar på kvälarna dagrummet till konsertsal. Ingen av dem torde ha anledning att klaga på publikens intresse. Kommer det hit flera musikbegävningar bildar vi Ösbyholms Filharmoniska Orkester eller nånting i den stilen.

För övrigt kan man fördriva tiden på många andra sätt. Med promenader och längre sjöresor till exempel. Det finns nämligen en sjö strax nedanför konvalescenthemmet och en tämligen sjösäker roddbåt. Några kräfhåvar ligger på stranden men dem får vi inte använda. Inte heller får vi göra något attentat mot gäddorna i sjön. Men abborrarna är inte fridlysta. Och att sitta i filosofisk begrundan vid ett metspö är kanske i längden lika trevligt som att ro drag. Framför allt är det mer vilsamt. Och möjligheten att berätta fantastiska fiskehistorier finns ju också för metaren.

Allt detta låter ju tämligen idylliskt. Det är det egentligen också. Det är långt till larm och jäkt och naturen runt omkring

är vacker. Fast som norrlänning tycker jag förstås att upplänningarna borde hålla sej med ett eller annat berg av ordentlig höjd men det är kanske att begära för mycket. Varje landskap har ju sina egna, speciella skönhetsvärden.

I denna idyll förflyter alltså dagarna en efter en med liggurer och promenader, förströelser och arbetsterapi. Ibland kommer en ny patient, ibland reser någon. Många har träffat varandra förut på något sanatorium. Det är en erfarenhet som väl varje långvarigt tbc-sjuk har gjort. Alltså hur man träffas igen. Man möter den som låg inne då och den som var på undersökning där. Man erinrar sej olika patienter och talar om den eller den och att med honom var det så och så. Medan systemen trippar omkring och ordnar med saker och ting och påstår att det är tid att gå till sängs. Liksom på sanatorierna får man ibland intrycket att det är tid att gå till sängs dygnet runt. Det är så att vara konvalescent. Att gå till sängs, att stiga upp och att vänta.

Bornholm, utsikt mot norr längs "Hvidkleven".

Damerna först. Bornholmsflickorna är nyskurade! Präktiga. Obemålade. Värmående; dock inte till överdrift. (Bokhandlarna skyltar flitigt med "Ät, drick och bli slank!")

Bornholmare? Morotsfärgat hår! Trivsamt! Nog sagt om karlar!

Och så finns det förstås varianter. Vilka det dock inte torde åligga oss att beskriva.

Hur lever man? Bra och till synes förnöjsamt. Brottligheten är låg berättar politimester Kjelker. Arresthuset i Rønne, med 20 platser, har f. n. fem upptagna. Egendomsbrotten är fåtaliga. Däremot vill bornholmaren gärna åka fort i bil. Varför, är svårt att förstå, när man själv inte anser sex mil vara "ett gott stycke väg". De tre milen mellan Rønne och Nexö inbjuder inte en "samojed" till fortkörning, helst som vägen på sina ställen är nästan lika dålig som rikshuvudvägen över Kolmården. Faktum är att bornholmaren vill åka fort och farligt även på den sträckan.

Vidare: snaps och öl. Bornholm har så många hamnar att ön i det avseendet är att likna vid en enda stor hamnstad!

Annars har polisen inga stora problem. Bornholmaren sköter sig bra. Förhållandet på ön är familjärt, som en invånare uttryckte det.

Kors och tvärs på Bornholm är inget problem med hänsyn till avstånden. Men varje utflykt är en upplevelse.

Hammershus fästning. En gång säte för den svenske kommandanten. Nu en sällsamt imponerande syn, med den mäktiga muren högt över havet. De branta klipporna som stupar rakt ner i böljorna. Den rikliga vegetationen; ginst, murgröna, kaprifol... Färgerna,

mjukt mörka i skiftningen från grönt till gult. Återspeglade f. ö. i den bornholmska keramik. Återspeglade kanske också i bornholmskonstnären Oluf Hösts tavlor.

Oluf Höst, 67 år gammal, född på Bornholm — i Svaneke — nu bosatt i Gudhjem, har med en separatutställning invigt Bornholms nyrestaurerade museum. En skissartad teckning ger här sprakande liv eller hel stämning genom en — ibland vågad — starkt känd och uttryckt kolorit.

Eller se på Nexö. Ett fiskeläge, där man förmanas att vänta med den rökta sillen tills klockan fyra, för att få den dagsfärsk. Ett fiskeläge som dock bär värdigheten av att också vara köpstad.

Även Nexö bombades 1945. Den nya stadsdelen med svenska trähus, där huvudgatorna bär Kung Gustafs och Gustav Möllers namn, bryter väl av en smula men kompletterar också.

En bit utanför Nexö har vi Balka badstrand. Med vit, fin, mjölig sand, skulle den kunna jämföras — den som så mycket annat här på Bornholm — med ett eller annat t. ex. med Rivieran. Dock, varför jämföra, när Bornholm i alla fall är Bornholm.

Allt kan ju inte beskrivas här. Klitterna vid Due Odde; Paradisbackerne och Almindningen, med skogspartier, klippor och småsjöar — kanske inte så attraktiva på en svensk besökare från norr om landsvägen; Svaneke, Danmarks minsta stad, med dess välhållna korsvirkeshus, med dess mullbärs- och valnötsträd; de medeltida rundkyrkorna, vilka på sin tid tjänstgjorde som såväl gudstjänsthus som fästningar...

Allt detta, som gör Bornholm till en upplevelse, som ger ett annat land, danskt, men icke Danmark, utan Bornholm.

Två käcka och förtjusande flickor på Bornholm, "Lise" och "Grethe", döttrar till Andreas Ibsen i Paradisgården.

MEINDERT HOBBEEMA

Vid Rozengracht i Amsterdam, mitt emot det hus i vilket Rembrandt fyrtio år tidigare slutat sina dagar, avled i december 1709 landskapsmålaren Meindert Hobbema. Fattigbegravningen på Wester Kerkhof blev den dystra slutakten i denne konstnärs liv. Fattigdomen hade följt honom till graven, och berömmelsen — erkännandet som en av Hollands största landskapsmålare — kom först mer än hundra år efter hans död. I hur stor kontrast till denna hårda verklighet står icke det soliga, varma och harmoniska, som utstrålar från konstnärens verk!

Meindert Hobbemas närmare levnadsomständigheter äro höljda i dunkel. De dokumentariska uppgifterna

äro synnerligen torftiga. Man vet emellertid bl. a., att Hobbema föddes i oktober 1638 i Amsterdam som son till en timmermansgesäll och att han efter sin moders död uppfostrades i ett barnhem.

Hobbemas huvudsakliga konstnärliga verksamhet inföll mellan åren 1657 och 1668. I oktober sistnämnda år ingick han äktenskap med en fyra år äldre kvinna, anställd som köksa hos borgmästaren i Amsterdam Lambert Reynst. Denna förbindelse blev av avgörande betydelse för konstnärens framtida liv och verksamhet. Genom förmedling av en av hustruns tidigare kamrater, en annan av borgmästare Reynsts tjänsteflickor, erhöll Hobbema nämligen befattningen som "vinmäs-

Meindert Hobbema: *Allén vid Middelharnis*.

National Gallery, London.

Meindert Hobbema: *Landskap med vattenkvarn.*

Meindert Hobbema: *Ruin av slottet Brederode, 1667.*
National Gallery, London.

tare" i stadens tjänst. Denna syssla, som Hobbema innehade till sin död, tycks med hänsyn till konstnärens ogynnsamma ekonomiska omständigheter icke ha varit mycket inkomstbringande men likväl föranlett honom att, endast trettio år gammal, lägga penslarna åt sidan. Det var icke alldeles ovanligt, att tidens målare funno det nödvändigt att dryga ut det obetydliga levebröd, som deras konst gav dem, genom en mera lukrativ bisyssla. Isack van Ruysdael var rammakare, Jan van Goyen gjorde affärer med fastigheter, tavlor och tulpaner och Jan Steen var bryggare och värdshusvärd, för att nämna några exempel. Men Hobbema har av någon anledning icke kunnat tjäna två herrar. Sedan han tillträtt sin tjänst, målade han i mycket liten utsträckning eller — som andra hållit före — upphörde definitivt med sin konstnärliga verksamhet.

I egenskap av lärjunge och nära vän till Jacob van Ruysdael tog Hobbema mycket starka intryck av denne mästare, av en eftervärld betraktad som Hollands kanske största landskapsmålare. Den förre, som var född och tidigast verksam i Haarlem, anses efter vandringsåren 1650—1655, då han hämtade sina motiv i de skogrika gränstrakterna mot Tyskland, ha överflyttat till Amsterdam 1656 eller 1657. Redan vid denna tidpunkt torde Hobbema ha kommit i kontakt med honom.

Trots att Hobbema under hela sin levnad var bosatt i Amsterdam, har han aldrig skildrat de karakteristiska, flacka kuststräckorna i närheten av staden. Sina motiv sökte han företrädesvis i skogsområdena väster om Haarlem och i de mellersta och östra provinserna som Gelderland, Overijssel och Drenthe. Hobbemas ungdomsverk röja tydlig påverkan från läraren genom en påfallande teknisk likhet med dennes arbeten. Hans

motiv, som också många gånger framställa samma landskap som Ruysdaels, kunna rentav, som någon sagt, stundom göra åskådaren så tveksam, att denne frågar sig, om han står inför en Hobbema-artad Ruysdael eller en Ruysdael-artad Hobbema.

Hobbemas motivkrets är emellertid mycket mer begränsad än lärarens, som omspannar vitt skilda områden: utsikter över dynerna i närheten av Haarlem, stadsbilder, skogs- och slättlandskap, strandpartier, sjöstycken m. m. Hobbema skildrar nästan uteslutande idylliska landskap: smärre skogspartier med utblickar mellan de lummiga lövträden mot fält och kullar; en fallfärdig koja med rött tegeltak; en vattenkvarn vid en bäck eller liten sjö. Det rofyllda och vardagliga i denna värld blir ytterligare understruket genom de enstaka figurer — ett promenerande par, en ensam vandrare o. s. v. — som blivit insatta i landskapet. Staffaget lär i regel ha utförts av Hobbema själv. I enstaka fall antages det vara målat av konstnärer som Adriaen van de Velde, Berchem, Lingelbach, Wouwerman m. fl.

Lokalkaraktären är föga betonad i Hobbemas landskap, och de påtagliga likheterna mellan många av hans verk synes tyda på, att Hobbema efter att ha utvalt ett för honom tilltalande motiv, ett landskap, som gav uttryck för hans egna stämningar, upprepat det många gånger med endast smärre förändringar. Det är betecknande, att Hobbemas vattenkvarnsmotiv uppskattas till ett antal av omkring trettio.

Av den svårmodiga stämning och det patos, som höra till grunddragen i Ruysdaels konst, finnes ingenting hos Hobbema. Hans verklighetsbetonade landskapsbilder utstråla rofylldhet och harmoni. Han är

Meindert Hobbema: *Landskap*.
National Gallery, London.

framför andra skildraren av luftperspektivet och eftermiddagssolens effekter.

Mellan 1659 och 1668 ha daterade arbeten tillkommit, som med säkerhet kunna tillskrivas Hobbema. Här-efter ha dateringarna på hans målningar med ett enda undantag upphört. Det gäller mästerverket "Allén vid Middelharnis" ¹⁾, vars otydliga datering tolkats som 1689. Det anses dock vara mera sannolikt, att årtalets tredje siffra skall vara en sexa. Skulle verkligen detta sällsynt sköna verk med rätta bära årtalet 1689, vore det, som man framhållit, så mycket smärtsammare, att konstnären under sina mognaste år målat i så liten utsträckning.

Den vid sin död bortglömde målaren är sedan länge erkänd som Ruysdaels mest betydande efterföljare. Det är framför andra engelska samlare, som ha förtjänsten av Hobbemas sent vunna berömmelse. Att hans arbeten icke blott jämnställts med utan under en period till och med varit mer eftersökta än Ruysdaels är väl i viss mån beroende på att hans produktion i jämförelse med lärarens är tämligen liten (Ruysdaels målningar ha uppskattats till 600 - 700). Men huvudanledningen är måhända, att Hobbemas landskap i högre grad tilltalat publiksmaken genom att de förmedla en mera harmonisk stämning än Ruysdaels svärmodiga bilder.

Hobbema ägde icke sin lärares fantasirikedom och dramatiska uttrycksfullhet, men vi beundra hans på en gång enkla och natursanna skildringar, och i sin behandling av atmosfären och ljusspelets skiftningar är han sin mästares like.

¹⁾ Middelharnis, som kan sägas ha vunnit en viss berömmelse genom Hobbemas målning, är en by belägen 80 engelska mil sydväst om Rotterdam.

Tre dikter

Av SEKEL NORDENSTRAND

Hav mod

*Hav mod när himlens sky fördunklas
utav en stormnatts mörka moln.*

*Hav mod när emot strandens bränning
havets vreda vitskum slår.*

*Hav mod att med din lyktas låga
beveka och besvärja nattens hat*

*Hav mod att ensam emot stormen späna
efter soluppgångens fria dag.*

Plöjaren

*Låt dina händer vila tryggt på plogens skalmar
och torka pannan med din arbetshand.*

*Din svett är mödans arv och du begär ej annat
än att med trofast arbetsgärning älska detta land.*

Slutvinjett

*O, bind mitt hjärta
vid det intet hörda
vid det intet tydda
och aldrig sagda.*

*O, bind det stilla
vid hemligheten,
om livet döden,
och verkligheten.*

*O, bind det ödmjukt
vid gräsets växt,
vid daggens tystnad
en morgonväkt.*

*O, bind det stilla
vid allt som är,
vid allt det lilla
jag håller kärt.*

OM BUSMENTALITET

Skådelystna samlas alltid vid bråk och intermezzon i en stor stad. De beryktade uppträdena i Berzelii park i Stockholm detta år är sorgliga exempel på busmentalitet.

Det är en helt vanlig dag. Solskenet strilar ned ifrån en tämligen blå himmel och jag själv trampar mej fram på en gata i Stockholm med hjälp av en cykel. Biltrafiken brusar måttligt på båda sidor av gatan och en spårvagns rassel hörs då och då höja sig över det vanliga gatubruset. Som jag åker blir jag omkörd av en liten gulröd skåpbil och omedelbart efter den kommer en mörkgrön lastbil. Jag ser också med matt intresse att chauffören i lastbilen håller ut sin vänstra arm genom sidorutan och lockar med pekfingeret på skåpbilen som småskumpar framför. Det hela ser lite underligt och komiskt ut och jag undrar fortfarande ointresserat vad det är för spex chaufförerna håller på med.

De båda bilarna och jag kommer ganska snart fram till en gatukorsning, där trafikljuset lyser rött och vi är alltså tvungna att stanna. Och nu händer något som jag ännu tydligt kan se framför mej. Lastbilen stoppar ganska nära skåpbilen och ut ur den förra hoppar den bararmade, rätt kraftigt byggda chauffören och springer fram till skåpbilen, rycker upp dörren och börjar plötsligt att bearbeta skåpbilsföraren med — såvitt jag kan se — knytnävarna. Eftersom jag befinner mej snett bakom skåpbilen, kan jag inte klart iaktta vad som försiggår där framme, men att lastbilsföraren pucklar på den andre med nävarna är tydligt. Det enda som syns av skåpbilens förare är en finlemmad och tunn hand som håller runtom ratten i ett slapt grepp och på handen skymtar ett svagt blått ådernät som gör ett kraftlöst och klennt intryck. Det finns inte många vittnen till händelsen. Vi är faktiskt endast två. På spårvagnsrefugen på andra sidan om skåpbilen står nämligen en gammal och silverhårig dam och tittar förvånad på vad som utspelas inför hennes ögon och hennes huvud skakar sakta av ålder och antagligen också av vad hon just nu ser. Det andra och sista vittnet är jag själv som står bakom lastbilen och tvivlar på vad mina ögon meddelar mej. En liten tanke om att det hela kan vara ett spex tränings snabbt undan av "scenens" fräna och påträngande realism. Det är intet tvivel om att framför mej håller en buse på att klå upp en annan människa som kanske också är en buse. Hur det förhåller sej med det senare är av mindre betydelse just nu. Fakta i saken är att en människa som är fysiskt star-

kare en annan, begagnar denna styrka till att kränka en svagare på en öppen och vältrafikerad gata mitt på dagen i Stockholm utan att någon ingriper. Kanhända är det inte fråga om kränka i den betydelsen att lastbilschauffören är den enda felande parten. Kanhända har den veke skåpbilsföraren gjort den andre en grov oförrätt; legat med hans hustru, lurat honom i något ekonomiskt sammanhang eller i någon annan liknande situation visat sej vara en knöl? Men det förändrar inte lastbilsförarens busaktiga beteende. Vi lever i ett rättssamhälle med polismakt, lagar, domstolar och domare och i med det är det också utsagt att den enskilda individen inte har någon som helst rättighet att själv döma sin nästa och mäta ut ett straff åt honom. Alla sådana handlingar är ovillkorligen uttryck för en busmentalitet som måste bekämpas!

Trots att trafikljuset har slagit om till grönt, står lastbilschauffören kvar utanför skåpbilen och slår på den stackarn som sitter inuti. Äntligen överger han honom och medan skåpbilsföraren fumlar med en växel, kan jag se hur den gamla silverhåriga damen lutar sej fram och säger någonting till honom. Antingen frågar hon honom om han fått någon skada av knytnävsslagen eller också uppmanar hon honom att vända sej till polisen eller någonting dylikt. Vad hon säkert säger vet jag inte, men själv ser jag mej runtomkring i den svaga förhoppningen att kunna skymta någon polisuniform. Men fåfängt, där finns ingen. Och nu går bussen ner emot mej och kliver in i sin bil. Jag ser på honom med en kall blick som han säkert lägger märke till, men vad kan jag göra därutöver? Genom det öppna lastbilsfönstret kan jag höra chauffören muttra till sin kamrat vilken hela tiden suttit kvar i förarhytten:

— Folk stirrar men det skiter jag i!

Sedan rasslar det lite i växellådan och lastbilen rullar iväg i samma riktning som skåpbilen, vilken just nu med ett befriat skumpande skyndsamt rundar ett gathörn längre fram och försvinner. Där slår det mej plötsligt: Varför ingrep jag inte? Varför såg jag inte efter vilken firma bilen var ifrån så att jag nu efteråt kan ringa upp den och fråga vad slags chaufförer den har? Varför skrev jag inte upp numret för att sedan kunna vända mej till polisen? Varför gjorde jag inte så eller så? Ja, det vet jag inte. Jag var alldeles paralyserad av det ovanliga och otroligt fräcka i handlingen. Det är faktiskt som om våldet skulle paralysera oss för en stund och sedan när vi vaknar upp är det för sent att ingripa. Och det förhållandet lever många busar högt på! Och till detta får man väl också lägga en viss motvilja mot att ställa till det bråk som en polisanmälan innebär. Som jag åker gatan fram med upprört sinne, kommer jag att minnas en diktrad som jag tror är skriven av Karlfeldt och som på ett ungefär har följande lydelse:

"gränsen mellan människa och buse
får inga fega fredsslut plåna ut"

Ja, kanhända var jag feg också, jag vet inte. Men jag är likväl övertygad om att till denna feghet får man även lägga våldets paralyserande verkan som gör en åskådare oförmögen att ingripa ett litet, men ack så viktigt ögonblick. Och om den här återgivna händelsen skall ha någon sensmoral, skulle den gå ut på att låt aldrig fegheten ta överhand inför en våldshandling, försök att omedelbart övervinna våldets paralyserande verkan och var inte rädd för att engagera polisen. Vi måste nämligen hålla busar och busmentalitet borta från vårt demokratiska rättssamhälle.

Cenobio.

"Medan det ännu är tid"

heter en upplysningsfilm om tuberkulos, inspelad av Svensk Filmindustri på uppdrag av Svenska Nationalföreningen mot Tuberkulos. Filmen är en kortfilm och kommer att få premiär på biograferna landet runt vid årsskiftet eller kanske något senare, berättar regissör Martin Söderhjelm för Status. — "Det har varit enbart angenämt att arbeta med filmen" — att finna en lämplig kompromiss mellan konstnärliga och medicinska intressen. "Att göra en upplysningsfilm saklig och samtidigt intressant och sevärd är det problem vi ställts inför", fortsätter regissör Söderhjelm.

Handlingen bygger i vissa avsnitt och inledningsvis på Selma Lagerlöfs berömda berättelse om Åsa Gåsapiga och lille Mats, deras vandring genom Sveriges land, hur tuberkulosen på deras tid härjade ute i bygderna och hur maktlös man stod inför folksjukdomen. Från den historiska bakgrunden får man följa med till den moderna tuberkulosvårdens framväxt.

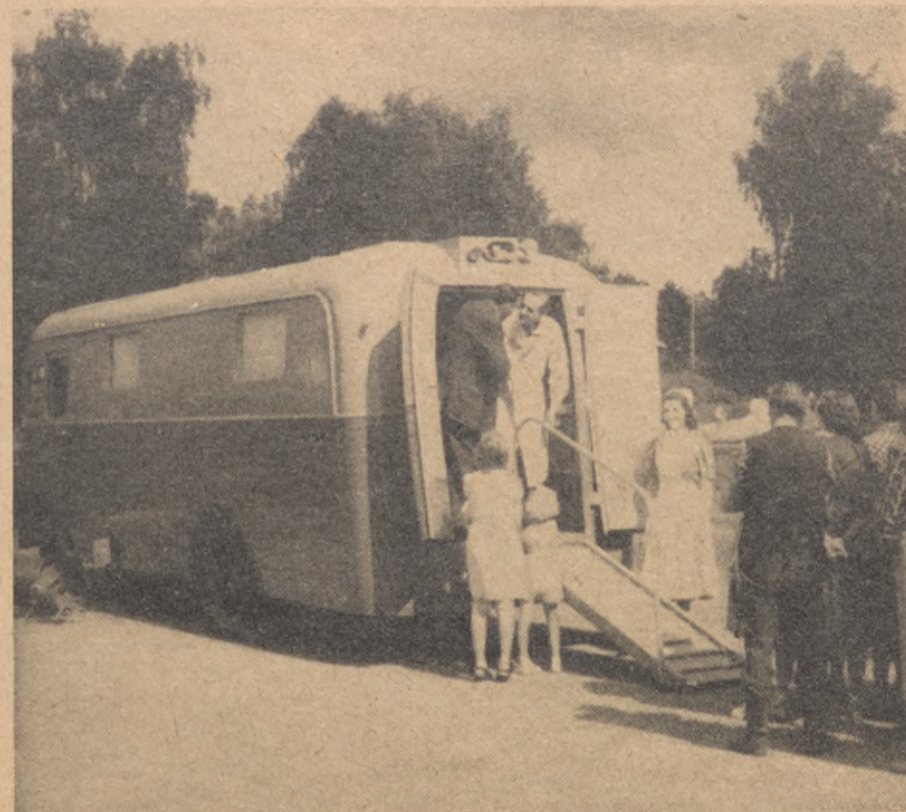

Skärmbildsbussarna alla fram genom landet för att spåra upp tuberkulosen i tid — innan den hunnit bryta ned individen och hans försvarskrafter. Den på sjukhuset med sytt på sjukhuset med sytt framtill "en effektivt värdig eftervård" åt de av tuberkulos drabbade.

Filmen har använt sig av historiska källor samtidigt som de vetenskapliga framstegen måste ha sitt utrymme, framhåller regissör Söderhjelm. Inom den relativt begränsade ram en kortfilm måste röra sig är det här fråga om ett mycket omväxlande bildmaterial. Inspelningen har ägt rum på olika platser i landet, från nordligaste Sverige till sydligaste Skåne. — "Jag är glad att arbetet fått ske under fria förhållanden, trots att det varit fråga om medicinska frågor, och jag hoppas att filmen både ur medicinsk och konstnärlig synpunkt skall ha något att ge sin publik", slutar regissör Söder-

hjelm. Och under vårt samtal framgår det också klart, att regissör Söderhjelm sökt sätta sig in i tuberkulosfrågans skiftande faser — från Åsa Gåsapiga och lille Mats tid fram till våra nutida vetenskapliga och medicinska framsteg inom tuberkulosvården.

Åsa Gåsapiga och lille Mats står vid moderns dödsbädd — en dyster realitet från folksjukdomens värsta år. På den undre bilden calmettevaccination av värdpliktiga, ett led i arbetet att ge vårt folk tuberkuloskydd och hälsokontroll.

En patient med sin vinflaska och bredvid står det manliga sjukbiträdet.

Rödvin på sal och manliga sjukbiträden

Några glimtar från ett franskt sjukhus

Palmerna vajade i månskenet framför sjukhuset i Grasse när vi körde upp till stora trappan med den svenske pojken som blivit hastigt sjuk i tyfoidfieber.

Den vita fasaden, marmortrappan och de prunkande blomsterrabatterna utanför den stenlagda loggjan påminde om ett lyxhotell vid Rivieran.

Men (mån-) skenet bedrar.

"Lyxen" i ett svenskt sjukhus, d. v. s. ordningen, renligheten och klockslagsmentaliteten är vida att föredra, det lärde vi oss efter att under en månad ha konfronterats med fransk "sal".

Och ändå fanns här många glädjeämnen. Rödvin till måltiderna bl. a. (i sanningens namn dock inte till grabben)!

Barnavdelningen var stängd. I Grasse fanns just då inga sjuka barn — solens förtjänst?

Men destå flera sjuka gubbar. Den

svenske grabben fick plats i en sal med tolv sängar och elva gubbar. Han bildade en slående kontrast inte bara till åldern, han var åtta år, ty han såg osannolikt blond och blåögd ut bland dessa krutsvarta, knotiga gamlingar med hesa och fräna röster.

I början var han rädd för dem. Men det gick snart över och sen var det bara "ma soeur" kvar. Och den rädslan gick inte över i första taget, ty hon var nästan alltid beväpnad med en injektionsspruta med osedvanligt trubbig nos och sådant gillar inga killar.

Ma soeur var den katolska nunnan, som hade ansvaret för salen. Hon var liksom de andra nunnorna-sjuksköterskorna (sjukhuset rymde också ett litet katolskt kapell) volyminös i sina vida svarta kjolar med dolda rasslande nyckelknippen bland all stubben. Ansiktet var inramat

av vita stärkta dok och krås så man kunde omöjligt gissa sig till hårfärgen. Runt halsen hängde radband och krucifix, som avtecknade sig skarpt mot det styva vita halsdoket, vilket låg som en kvarnsten kring axlarna. Det vita var "alltid "vitare än vitt" och alla nunnorna var prydliga som sockertoppar. Men renligheten stannade ofta därvid. När vår lille sjukling skrevs ut från sjukhuset efter en månads vård, visade det sig att de underkläder han hade vid inskrivningen fortfarande sutto på honom och aldrig hade varit riktigt av.

Tvättning och kamning på mornarna var det heller inte så noga med. Det var ofta vårt första göra på besökstid. Till slut kom vi lastade som dragåsnor till sjukhuset varje dag: färsk barnmjölk som inte var sjukhuskokt och skinnig och full med svarta prickar, god grönsaksbuljong som

vi lät koka på hotellet istället för sjukhusets fett blaskiga soppa, vi kom med tvålväl med handdukar, pyjamas, vi pressade apelsiner och mandariner och helst skulle vi väl ha tagit med oss lakan också. (Det var efterkrigsfrankrike det här.)

Sjukhuset låg i utkanten av Grasse och det var lätt att komma dit med bussen från det parfymdoftande stora torget. Resan kostade 8 francs men lämnade man 10, så fick man minsann inte alltid 2 francs tillbaka. I gengäld var busschauffören generös med friskjutsar om någon skulle ha glömt portmonnän hemma. Så det jämnar liksom alltid ut sig någonstans i Frankrike. Den slarviga charmen är som vanligt ganska stimulerande — utom kanske just på sjukhus...

Nog hade man varit glad över (lindrigt sagt) om läkarnas order hade åttlytts litet bättre! Det verkade inte så noga om sprutan kom i dag eller i morgon bara den kom, och så var det med litet av varje.

Men på andan var det inget fel. Om man bara blundade med ena ögat och inte var för svensk och kritisk. De gamla gubbarna hade många bon mots att komma med och man drog sig inte för skämt. Ibland t.o.m. en smula ekivokt — det var anspelningar på ma soeurs fotlånga kjolar som såg ut att rymma hur många underkjolar som helst. Man ordnade gissningstävlan och försökte t.o.m. ganska handgripligt komma sanningen på spåren. Ma soeur tog det hela med beundransvärd fattning, som tydde på långvarig vana att handskas med elaka åldringar. Hon var snar som en vessla när det gällde att frasa sig undan. Men auktoriteten fanns. Hon var magnifik när hon stod mitt i salen med högröda fläckar på kinderna av ilska och höll räfst och rättarting med någon som "sölat ner" i bekvämlighetsrummet. Då sparade hon inte på mustiga tillsägelser och gubbarna kröp smått ihop inför hennes stentorsröst som blivit hård

i klangen genom umgänget med "ohyvlade sällar".

Maten och rödvinet kördes in av två manliga sjukbiträden. De var värda ett kapitel för sig. Den ene pratade, pratade, pratade. Den andre rökte, rökte, rökte.

Den som var talträngd hette Gaston, han var stilig som en filmhjärte och satt bort mycken arbetstid genom att konversera patienternas besökare. Då bildade han liksom ett litet hov. Ty charm hade han — och han visste om det. Gaston gillade också att leka. Det utspelades alltså kapplöpningar och tågresor på överkastet till den svenske pojken säng.

Ibland arbetade Gaston, jodå. Företrädesvis bar han ut och in öronlösa kaffekoppar som skulle diskas, vilket skedde i det primitiva diskrummet under uppstämmandet av schlagers i Tino-Rossi-stil. Givetvis med alla dörrar så öppna som möjligt.

En gång såg vi honom kånka på en säng, men det var också enda gången.

Det mesta arbetet överlät han åt den som rökte. Han hette Piekke och var

Ibland arbetade Gaston, men något större intresse visade han aldrig...

Ma soeur var den katolska nunnan, som hade ansvaret för salen.

lika gammal och kutryggig som Roger var vacker. Ibland luktade han konjak och oftast spillde han cigarettaska på lakanen när han bäddade, d. v. s. drog till.

Som mjölk- och buljongbud fick vi tillträde till salen under andra tider än besökstid och såg därför litet mera av sjukbiträdenas arbete än vi eljest haft möjlighet till.

Man undrade givetvis i sitt stilla sinne hur det kunde komma sig att Gaston, en man i sina unga bästa år kunde ägna sig åt ett så illa lönat, okvalificerat arbete utan avancemangsmöjligheter. Men så småningom stavade man ihop lite grann. Han var en slags krigsspillra — hade utan utbildning gått direkt i kriget och kommit hem därifrån utan ambition och arbetslust. Så var han givetvis lat också. Ibland drömde han väl om att hux flux göra-karriär som sångare och utbyta diskrummets förnämliga akustik mot

scenens, ibland hade han väl några andra luftsloft. En dag tog han oss av-sides och förklarade sig vilja resa till Sverige. Han skulle ta sin fru med sig och "arbeta i restauranthandeln". Jag är trött på att arbeta i Frankrike, förklarade han, här finns inga möjligheter, allt är uselt betalt. Om någon reflekterade på honom hemma i Sverige var adressen bara Gaston, sjukhuset i Grasse, Frankrike, sade han.

Men en glad garçon var han och populär på hela sjukhuset. Tillsägelserna skämtade han bort, tänderna lyste och ögonen glittrade illmarigt. En riktig sjukhuscharmör.

Tack vare Gaston slapp vi göra en komprometterande avskedsblunder. Med en stor kartong gräddbakelser, dessa härliga franska fjunlätta delikatesser, ville vi på svenskt sätt säga adjö och tack till ma soeur. Vi inväntade henne med kartongen placerad på överkastet. Alla i sängarna iakttog oss intresserat.

— Oh, Madame, sa Gaston förfärat, det är inte tillåtet att ge nunnorna bakelser...

— Kan det verkligen anses syndigt?

— Nåja synd och synd, en liten synd är det! Men jag skall ge er ett gott råd: Ge henne kartongen när ingen ser det. Tala inte om vad som är i (det kan hon se ändå) och säg hastigt adjö. Alla nunnorna äter bakelser i smyg...

Hon tog den.

Tecknare: Gösta Kriland.

Palmerna vajade i mänskenet framför sjukhuset i Grasse...

TÅGRESAN

Vi anländer till staden vid en bestämd tidpunkt. Tidtabellens. — Vi frågar om tåget är försenat. — Vi tuggar på våra smörgåsar och äpplen, öppnar vår termos och tar en slurk kaffe. Aldrig smakar kaffet så bra som på resa — i synnerhet det medhavda kaffet.

Det är svart ute. Små ljusfönster ibland. Men landskapet är grått och ogästvänligt och man får nästan aldrig nån längtan att stiga av, innan man nått sin station, sitt mål, då man i alla fall måste. Man är redan inställd på det.

Tåget vaggar av och an, av och an, brusar fram som genom söndertrasade tunnlar — stannar — stannar alldeles för länge. Man känner en unken doft av rök, äpplen och de sovandes andedräkt. — I år är äpplena så billiga, nästan gratis. Alla äter äpplen, nästan.

En man sitter gömd bakom en tidning. En kvinna vakar sömnligt vid sitt sovande barn. Möter hennes blick. Ett leende drar genom kupén. Så sluter hon ögonen. Jag går vidare i korridoren, röker. Har satt mig i icke-rökkupé för att kunna sova bättre. Men jag har redan givit upp tanken på att sova.

Tänker på morrondagen — eller rättare på vad jag ska göra senare på dagen. Tröttheten känns som ett lätt rus. Men jag vill inte sova. Ute på "plattformen" intill toaletten är det kallare, mindre inpyrt. Jag står där en stund, tänker utan att det är något särskilt jag tänker på, lutar mig mot väggen, känner tågets skakningar. Får en idé att föra fingret över kartan som för att se hur långt vi åkt.

Dunk, dunk, dunk — det är igensvart ute. Tänker på tåg-mördarn, tänker på om någon skulle komma och vilja besöka

toaletten. En nervös kvinna kanske, med tåg-mördarn i blodet. Tänker hennes skrik. Står kvar fastare än förut. Tittar på dörr-handtagen. Dom står rätt.

Ingen kommer. Och jag tänker: Trött. Men skönt, skönt på något obestämt sätt. Jag vill inte gå in i kupén och sätta mig — för att försöka att sova. Eller läsa — nej, läsa skulle jag i alla fall inte kunna. Det är mörkt i kupén. För det första är det mörkt. Och jag har ingen lust.

Böcker är mig likgiltiga. Allt är mig egentligen likgiltigt nu. — Jag aftonbönber att det inte ska hända nån olycka. — Lite rädsla i likgiltigheten. — Men också trygghet — det är så många ombord. Jag ber för dom anhöriga att det inte ska hända nån spårvägsolycka eller att lillan ska bli överkörd — eller — det går så sekundsnabbt. Så efter vanan som allt annat.

Man kan komma till utlandet från den stad jag nu åker till, mycket, mycket lättare än från den stan jag kom. Man måste den här resan för att komma till utlandet. — Och jag har passerat med mig, tänker jag.

Åventyr! — Ja, så trött på vanorna här hemma. — Tröttheten får mig att drömma — behagligt.

Ja, det är inte så dyrt. Till Danmark, till exempel — och sen. Ja, det är inte så dyrt. — Jag kunde ju säga att jag måste, också. Vara en mycket upptagen man. — Det är ju bara släktingar jag skall hälsa på. — Fjorton dar kvar av semestern. Tog ut den på vintern. För att... Och jag reste för att det var en billighetsresa. Biljetten gäller i tio dagar. Jag skulle mycket väl hinna över till Danmark. Till ett annat språk, till något annat...

Något annat att berätta, skrattar det inom mig...
 Nej, helt för mig själv. En hemlighet. Ja, en fin hemlighet.
 Tåget har stannat. Några yrvakna människor kommer ut —
 drar ned låset på dörren och stiger av. — Här kan man visst
 få kaffe och smörgåsar.

Jag står kvar. Men när fler och fler människor stiger av föl-
 jer jag efter — automatiskt — ställer mig i kön, beställer en
 pilsner och en smörgås med leverpastej.

Det är varmt här inne. Dom flesta tittar, trött stirrande i sina
 kaffekoppar, när de dricker. Några blickar irrar omkring ny-
 fiket som om dem sökte något. — Självt känner jag mig dåsig
 lugnt och lite pirrande uppiggad av pilsnern.

En pilsner mitt i natten — på en restaurang — en liten sen-
 sation.

Men snart är vi ombord igen. Snart är allt som förut. Jag
 gaspar och tittar på klockan. — Fyra timmar kvar. — Det är
 inte mycket. — Och att sova nu. — Nej! Jag tänder en cigarrett
 och känner att den smakar gott efter pilsnern och smörgåsen.

Tar upp en anteckningsbok och river ut ett blad. Börjar skri-
 va: Kära Du! — — — Det skakar så att bokstäverna hoppar.
 Försöker skriva vidare — hem. Till Karin och Tage. Men trött-
 nar snart. Det är bara tankarna som drömmer det här brevet.
 Det är bara drömmar som tänker... Och det fäster inte på
 papper. Men inför mig själv skyller jag på att det skakar så på
 tåget, att...

Jag röker cigarrett efter cigarrett. — Känner en dimmig väm-
 jelse inför dom släktingar jag ska besöka. — När går båten till
 Danmark? — Markerar det inom mig, att det är det första jag
 måste ta reda på. — Vet att dom inte är nere vid station och
 möter. — Nej, inte så tidigt. Det kan dom väl inte vara. — I så
 fall, i så fall smiter jag. — Jag vet en annan utgång. Jag har
 varit här förut. — Släktingarna står mig i halsen. — Om dom
 inte hade varit släktingar hade vi inte haft ett dugg gemensamt.
 Jag tar upp en tablett ur fickan och börjar suga på den som

— Ser att jag är orakad, känner efter med handen...

på något gott, något ovanligt. Jag suger dess arom och känner
 hur den verkligen smakar.

Dom där tablettorna e inte så dumma, munlar jag för mig
 själv.

Jag känner mig tröttare och tröttare. Får inget riktigt grepp
 om drömmen om utlandet, fast det bara är Danmark. Tittar ut
 genom fönstret, hör snarkningar från korridoren, känner äppel-
 lukten och den unkna sovlukten, går in på toaletten och tar lite
 vatten i handen och drar över ansiktet. Tittar mig i spegeln.
 Skrattar lite trött och ansträngt, tänker på att "vi" snart är
 framme.

Ser att jag är orakad. Känner efter med handen. Och det
 känns strävt. Tänker: När öppnar dom rakstugorna. Tänker på
 släktingarna, som kanske i alla fall är nere och möter. Dricker
 ett glas vatten. Och tänder en ny cigarrett.

Jag går fram genom korridoren. Dörrarna är stängda nästan
 överallt. På ett par ställen är gardiner neddragna. Jag går vi-
 dare genom hela tågsättet. Alla sover eller försöker, eller låtsas.
 Det är kvavt och ensamt och konstigt instängt.

Jag tittar på klockan. Det är två och en halv timme kvar —
 nästan. Jag faller ned en sittplats i en korridor och sätter mig,
 försöker luta mig mot väggen. Men märker att jag bara tittar
 ut som om jag skulle kunna genomtränga det grådisigt svarta
 mörkret. Tänker: Att det aldrig ljusnar.

Men när jag vaknar har tåget saktat farten. Människor rör
 sig omkring mig. Och jag reser mig yrvaket och märker på pas-
 sagerarna att jag sitter i fel vagn.

Jag försöker att snabbt tänka över åt vilket håll jag ska gå,
 då "tankeoperationen" avbryts av en flicka i tjugoårsåldern, som
 står yrvaken och blygt leende framför mig för att få komma
 fram. Jag reser mig sekunds snabbt och rusar — naturligtvis åt
 fel håll.

När jag hittat min kupé och mitt bagage går jag som i dvala
 genom korridoren och ut på perrongen. Inte förrän jag får se
 min moster tänker jag på rakstugan — och min utlandsresa.

— när jag hittat mina effekter går jag som i dvala ut på
 perrongen...

Tecknare: Nils Brädefors.

Att gå på Ensamvägen

Nånstans på andra sidan hör han dom andra grabbarna prata. Dom talar om honom — Klasse — det vet han, och han vet också att dom håller på att bilda ett gäng som dom ska kalla Ligan. Och dom ska hålla till uppe vid Gamla dansbanan bland bergen och kriga mot grabbarna från andra sidan om dom kommer dit upp.

Nu står han med örat mot det röda planket vid ångbåtsbryggan och lyssnar så mycket han kan. Ännu vet han inte om han ska få vara med i gänget för det är svårt att uppfatta några hela meningar när allesammans pratar i munnen på varandra. Men två gånger har han hört sitt namn från andra sidan, från Johanssons tomt med jordgubblandet. Johansson är trädgårdsmästare och har satt upp det röda planket för att folk inte ska kliva ut i landet och äta av jordgubbarna. Det brukar lägga till seglare där på lördagskvällarna och sådana är inte att lita på, säger Johansson.

Nu hör han någon mumla hans namn igen, han tror att det är Julle. Men samtidigt får någon igång sin aktersnurra nere vid bryggan och surret växer ut i stora ringar och omsluter allt annat. Klasse blir arg för det först och vänder sig häftigt om, men så märker han att snurran stannar igen alldeles utanför bryggan som börjar där han står. Han går ut på den och ställer sig att titta.

Det är bara en karl i båten och det är alldeles tyst därnere. Ringarna från surret är borta och karlen försöker om och om igen att dra igång motorn med ett startsnöre. Han är stor och har mörkt hår som hänger i raka testar ner i ansiktet och då och då stryker han sig med baksidan av handen i pannan. Inuti är båda händerna svarta av olja. Klasse tar ett pr steg närmare och klänger upp på räcket och lutar sig över det. Det börjar bli svårt att se hela båten för badhuset som är längst ut på bryggan, för varje gång karlen drar i snöret kommer båten en bit framåt.

— Motorn tänder ju inte och då hjälper det inte att dra, tänker Klasse fackmannamässigt.

Så rätar karlen på ryggen och ansiktet grinar mot solljuset i vattnet. Det ser ut som om han blivit ordentligt trött och längtar efter att få sätta sig ner i en härlig vilstol — kanske tänker han sig en sådan där röd med tak som Klasses pappa hade med från stan sist. Karlen tänder en cigarett och ser sig omkring. Så får han syn på Klasse och pekar med cigaretten på honom.

— Hödu, känner du till något om såna här? Han tittar över axeln på motorn.

Klasse vet inte riktigt vad han ska svara. Dom har en hemma och nog kan han dra igång den, men han är inte säker på om

Han sitter bakom stenen med lappkniven i hand.

han förstår sig riktigt på den i alla fall. Istället bryr han sig inte om att svara, låtsas som om han ingenting hört.

Men karlen frågar om igen och då skakar Klasse på huvudet. Det är med stor självövertvinnelse han gör det, för egentligen vet han ju en del om snurror. Nog hade han velat försöka — det hade känts så skönt om han lyckats — men han avstår i alla fall.

— Nå, men vet du någon som gör det härute då?

— Min pappa, tänker han svara, men så ångrar han sig, för om han säger det kommer nog mannen att säga att han ska hämta sin pappa. Därför tiger han på nytt och klättrar nerför räcket och går sin väg.

När han kommer fram till gottkiosken vid väggkanten står grabbarna där och äter kola. Klasse känner i sin ficka efter femöringen han hade i morse och går fram till disken.

— Det är en som inte får igång sin snurra därborta, säger han och pekar. Men det är ingen som bryr sig om det just nu, så han skjuter fram femöringen på disken och får sin vanliga hallonkola. Dom andra har gått en bit därifrån och viskar.

— Du får säga de' Julle, viskar Per så högt att Klasse hör det tydligt och han vänder sig bort och tittar på mannen i båten för att inte verka angelägen. Han försöker hitta på ett bra svar tills dom kommer fram och frågar men det vill inte lyckas.

— Nu kommer det, tänker han. Nu kommer dom och frågar om jag vill vara med i Ligan.

Julle kommer fram.

— Vi har bildat ett gäng, säger han högtidligt, och vi ska kriga mot grabbarna från andra sidan. Asså undrade vi om inte du ville vara med på deras sida så att de' blir mera jämnt?

Det var inte vad han tänkt sig, och eftersom det börjar kännas underligt i halsen sväljer han flera gånger hårt, hårt... Men det går inte riktigt över i alla fall, och han tror att det ska märkas på rösten om han säger något nu.

— Nä, säger han, jag har ingen vidare lust... Förresten tycker jag inte att det är kul uppe bland bergen.

— Men vi ska lattja med indiankläder på oss å göra lägereldar å ha wigwam och sånt, övertalar Julle.

— Nä, jag hade tänkt vara hemma istället, svarar han. Farsan har semester... Dom andra grabbarna kommer närmare för att höra vad dom säger.

— Ville'ru hellre va' me' oss då

— De' gjorde väl detsamma, säger han och sväljer hårt en gång till.

— Dåså, säger Julle, då slipper du välan! Det går väl å lattja utan dej... Men kom inte å fråga om du får va' me' imorron!

— Hejsan. Klasse nickar för han känner att han måste gå sin väg, och när han vänder ryggen till är det någon som ropar "farsgris" efter honom, men han bryr sig inte om att vända sig.

— Varför kan man inte få vara ifred när man inte har nån lust, tänker han. Varför måste dom retas med en för att man har annat å göra?

Han sätter kolasaliven i vrångstrupen och det smakar starkt och sött och han hostar.

— Förresten hade jag inte tid heller, muttrar han för sig själv. Då är det bättre och fråga pappa om han ska ut med båten eller om vi kan fiska tillsammans.

När han kommer hem har han tänkt ut en massa saker som han och pappa kan göra tillsammans, och han har nästan glömt bort grabbarna och den underliga känslan i halsen.

Han går ut på altanen för att söka rätt på pappa, och pappa sitter där och läser en bok som vanligt. Den här gången är det en detektivbok, det ser han på ut bilden.

— Ska vi fiska, säger han och knuffar pappa på axeln.

Pappa svarar inte först. Det syns på hans ögon att boken är spännande. När Klasse frågat en gång till ser pappa upp och tittar på klockan.

— Nej, det är inget fiskeväder idag.

— Men kan vi inte åka ut me' båten då?

Men pappa vill läsa. Boken är så intressant, säger han. Klasse tittar vädjande men det är ingen mening att tjata. Pappa vill inte. Klasse kan gott roa sig själv, eller också kan han gå ut och söka rätt på sina kamrater.

När pappa säger det där om kamrater, går Klasse ut i skrubben där han har sina leksaker. Det känns som om hela världen stängt honom ute. Varför skulle pappa säga det där om grabbarna som fick det att kännas olyckligt i hela groppen på honom? Varför måste han alltid vara för sig själv och gå på sin ensamväg?

Så hör han mamma komma utanför och han vill inte att hon ska se att tårarna börjat rinna på honom, så han dyker ner i leksakslådan och skramlar om med sakerna. Men mamma går förbi, går ut till pappa på altanen.

— Var är Klasse? hör han henne fråga.

Det dröjer en stund innan pappa svarar.

— Han har gått ut för att få tag på sina kamrater.

Dom sista orden får honom att känna sig dubbelt så ensam. Ingen vet ens var han finns. Och grabbarna är uppe bland bergen och har skoj. Och bara Klasse är ensam...

MALMSTRÖMS

Kött- & Charkuteriaffär

rekommenderar sina charkuterivaror

FÄRDIGLAGAD MAT - KONSERVER

ÄGG - OST - SMÖR - FLOTT

HÖNS - KYCKLINGAR - VILT

Tel. 355 15

CARL HERSLÖVSGATAN 7

M A L M Ö

När han sitter så där och tänker kommer han ihåg en bok han läst nyligen. En bok om Hjortfot — indianynglingen, som brutit med sin stam och levde ensam i vildmarken hatad av alla utom av sina vita vänner.

Och så med ens blir alla Klases fiender.

Han går ut i köket efter en tändsticksask och några skorpor att ha till proviant. Så ger han sig iväg hemifrån upp mot bergen med pilbågen över axeln och fjäderskruden på huvudet. Han är allas fiende och hjälper bara dom svaga och hjälplösa. Han är den ädle indianen Hjortfot och han ska smyga på grabbarna uppe bland bergen...

Klasse är vig som en jaguar och tar stora steg när han klättrar uppför. Det riktigt känns hur stark och vältrimmad han är, härdad av vildmarkens liv. Bara han hunnit skära sig en pil till bågen är han den ende bland Klippiga Bergen som kan skjuta utan att någonsin missa sitt mål.

När han kommer upp känner han sig lite öm i benen och sätter sig med ryggen mot en stor sten och vilar ett slag. Det känns skönt att vara alldeles tom och bara sitta. Stirra rakt ut i luften utan att tänka, bara vara alldeles tom...

Men så kommer drömmarna tillbaka. Han tänker att han går vidare över bergen och att grabbarna från den andra sidan har fått vuxna karlar till sin hjälp och att dom vuxna tagit Ligan tillfånga och bundit allesammans vid ett stort träd. Och han — Hjortfot — kommer smygande...

Men det går inget vidare att tänka längre, så han reser sig och tar reda på en gren som han kan skära en pil av. Sen går han tillbaks till stenen och sätter sig med lappkniven i hand. Just nu är det en indiankniv och Hjortfot håller på att förfärdiga minst den femtonde pilen till sitt koger. Något koger har han inte i verkligheten men det går bra att låtsats att skärpet är ett — det har han gjort förr. När han blivit färdig med pilen ska han sticka ner den i skärpet och då sitter den alldeles som i ett koger. Medan han håller på att skära i grenen börjar han tänka på sitt äventyr igen och nu går det bättre.

Då och då måste han avbryta sig och lyssna om det inte är grabbarna han hör, men hela tiden är det något annat, och bergen är så stora att dom gott kan vara där ändå utan att höras.

Varje gång han avbryter sig måste han tänka om från början igen och för varje gång han börjar om kommer han på något nytt som Hjortfot gör innan han finner sina vänner bundna vid trädet.

Men nu har han fått syn på dom igen och han ser också dom vuxna — indianerna av hans egen stam — och dom står med ryggen till. Han smyger sig fram steg för steg, kommer närmare och närmare sina fångna vänner. Men så vänder sig en av indianerna om och då måste han dyka ner bakom någon stor sten för att inte bli upptäckt. Det rycker till i Klasse varje gång han tänker att han kastar sig platt till marken. Till sist är han framme och lägger fingrarna på läpparna för att hans vänner inte ska ge upp ett glädjetjut över att han hunnit fram till deras räddning. Alla hade hoppats på det, men eftersom dom vetat att Hjortfot var långt borta — på andra sidan om Klippiga Bergen — hade ingen trott att han skulle hinna fram i tid. Så tar han upp indiankniven och börjar fila på deras fjättrar, sakta så att ljudet inte ska nå fram till indianerna vid lägerbålet. Hela tiden måste han hålla sig nedhukad bakom en buske och varje gång någon av indianerna börjar tala rycker det till i honom. När han blivit färdig med det första repet blir han plötsligt upptäckt... En av indianerna ropar till...

Så vaknar han upp ur drömmen. Ropet ekar fortfarande i hans huvud och han reser sig upp. Någon kommer springande. Klasse dyker snabbt ner bakom stenen igen, men försent. Han är upptäckt och någon ropar hans namn. Julle kommer mot honom i full fart och efter kommer dom andra i Ligan.

— Fienderna är efter, skriker någon. Göm er!

En efter en dyker dom ner bakom Klases sten. Klasse tittar på Julle. Hans fickor putar ut alldeles väldigt och han har kottar i händerna.

— Har ni kottkrig mot dom andra, frågar han och det känns på nytt så där underligt i halsen. Kottkrig är det bästa han vet.

— Schhh, viskar Julle. Ja, och dom andra har fått förstärkning. Dom är många flera. Vill du vara me' på våran sida?

— Å' det vuxna me' på deras sida? frågar Klasse.

— Vuxna?

Klasse kommer ihåg att det var i drömmen det hade varit vuxna med, och han nickar "ja" till frågan om han ville vara med. Han hade förstås väldigt gärna velat tänka färdigt tanken om hur han räddade Ligan undan dom vuxna först när det nu gick så bra att tänka. Men det kanske han kan göra senare när han ligger i sin säng och ska till att somna i kväll.

Så hörs det klamp och knakande omkring. Det hörs överalltifrån, så där som får det att kittla efter ryggraden och man vet att det kan komma en kotte närsomhelst och träffa en i nacken eller ryggen. Någon fnissar till av spänning och en annan räcker fram kottar till Klasse. Han får några av dom var och till slut har han så många att han måste dela ut skorparna han har i sina fickor för att få plats med alla kottarna.

Och så viner den första kotten genom luften och ett vilt krigstjut skär sönder bergen i stora stycken verkar det. Det är så spännande att Klasse börjar skratta, och han glömmer allting utom att han måste gå till anfall snart och driva fienden på flykten.

När han reser sig upp och kastar sin första kotte, faller fjäderskruden av honom och blir liggande tillsammans med Hjortfots pil och båge på marken bakom den stora stenen...

Tecknare: Maiken Banner-Wahlgren.

En belysande exposé

över arbetsvårdens utveckling i Sverige visades i riksdagshuset i samband med en internationell kongress omtalar *Aftontidningen*:

Visste ni att närmare 57.000 anställningar tillsattes med partiellt arbetsföra under åren 1944—1950 genom arbetsvårdsexpeditionens försorg? Och visste ni att över 2.000 partiellt arbetsföra för närvarande genomgår utbildning vid t. ex. högskolor, yrkesskolor, hos enskilda mästare och vid vanförestalter?

Dessa imponerande siffror får man till livs när man studerar de propagandaskärmar, som Arbetsmarknadsstyrelsen satt upp i riksdagens korridor i samband med internationella vanförestalkongressen. I stencilerna på engelska, som utdelas till den lilla expon, kan de utländska kongressdeltagarna få till livs de viktigaste fakta om svensk arbetsvård av i dag. Och dessa fakta är ägnade att inge respekt.

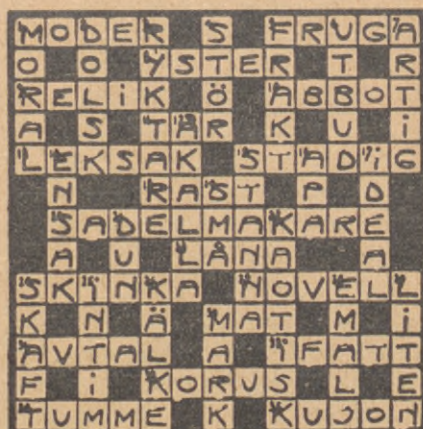
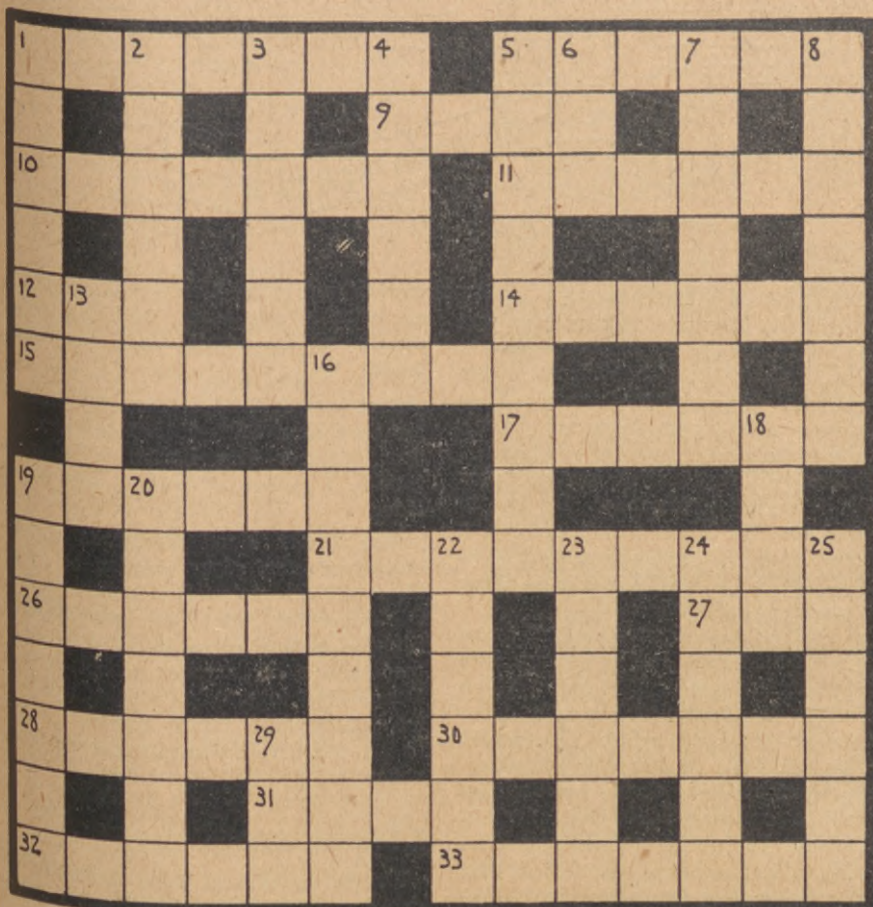
Man får bl. a. följa de olika etapperna vid arbetsterapi på sjukhus, får studera vilka möjligheter, som bjuds invalider eller andra partiellt arbetsföra och vilka löner de kan få. Med ett slående räkneexempel bevisas att arbetsvärden lönar sig ekonomiskt genom att samhället får mindre socialutgifter och ökad produktion. Vilken betydelse både för den psykiska och fysiska hälsan det har för den enskilde individen att kunna utföra ett arbete, som försörjer honom, behöver knappast närmare framhållas.

Den lilla skärmexpon skall sedermera visas runt om i landet vid möten och vid arbetskonferenser.

KORSORD nr 11

Lösning till korsord nr 9.

Pristagare: 1:a pris kr. 10:—, Harry Hansson, Solbackens sanat., Avd. II, Kullsveden, 2:a pris kr. 5:— J. Olof Persson, Per Posses väg 9, Helgevärma.

Tävlingsregler.

Lösningar till korsord nr 11 skall vara Status redaktion, Kocksgatan 15, Stockholm, tillhanda senast den 10 dec. 1951.

För att komma med i prisbedömningen måste tävlingsförsändelse vara märkt "Korsord nr 11". Glöm ej att tydligt ange namn och adress!

Två priser, ett på tio och ett på fem kronor, utdelas. Lösning och pristagarnas namn kommer i januarinumret.

Undersökning av finsk tuberkuloseftervård

Ett nytt belägg för betydelsen av en tillfredsställande tuberkuloseftervård, ett ständigt lika aktuellt krav från de lungsjukas sida, ger den undersökning beträffande tuberkuloseftervården i Finland som verkställt av V. Horelli. Denne har jämfört två grupper av från sanatorium i Finland utskrivna patienter, nämligen de som efter utskrivning från tuberkulosjukhuset tillbringat sin konvalescens i hemmet och de som erhållit sju till elva månaders eftervård på ett konvalescenthem. Det visar sig att fem år efter utskrivningen från sanatorium är dödligheten inom den grupp, som erhållit tuberkuloseftervård på konvalescenthem 50 % mindre än i den andra gruppen.

VÅGRÄTA ORD.

1. Tjockt ylletyg eller en hårfrisörskas öde. (7)
5. Kan man ha mellan fyra ögon. (6)
9. Detta var, och du skall vinna hälsa, munterhet och fröjd. (4)
10. Ses ofta lottor vid. (7)
11. Satte läs för bondens lada. (6)
12. Kan vara störande i biosalong. (3)
14. Går till botten. (6)
15. Den livsperiod då en man andligen förkovras endast i konservatism och kroppsligen växer bara neråt. (9)
17. Aktion som går ut på passivitet. (6)
19. Kan både hud och människa vara. (6)
21. Gudskelov att man inte är som Johansson och andra syndens barn! (9)
26. Ett föremål som inte ljuger. (6)
27. Är lax och annan lyx. (3)
28. Trå. (6)
30. Henne som man ville bära på händerna. (7)
31. Gott att äta men gör ont att få. (4)
32. Han och hon. (6)
33. Åtrå. (7)

LODRÄTA ORD.

1. Därav blir småbröd. (6)
2. En liten gynnare som kan vara livsfarlig. (6)
3. Hur vinden är belägen. (6)
4. Beställd. (6)
5. En snövit tott på himmelsblått. (9)
6. Liten lymmslämpliga läxa. (3)
7. Det fordras mycket för en landstigningsoperation. (7)
8. Kallas också söndagsblad. (7)
13. Beredd av äring, d en ger beväring vid daglig tåring en stadig näring. (4)
16. Vad en blind behöver. (9)
18. Avgör om vederbörande är skyldig eller inte. (4)
19. Modernt material och landets främsta i konditoribranschen. (7)
20. Kreaturens suckan. (7)
22. Sus och dus och sämre hus. (6)
23. En som är van vid sjön. (6)
24. Ett amerikanskt geni. (6)
25. Den gröna ön. (5)
29. Höjes vid gräl, sänkes under krig. (3)

påhlssons

Malmö

bröd
gott bröd

SCHACK

Redigerad av G. Skarp

USA-mästerskapet

har åtskilligt överraskande vunnits av en relativt okänd ungdom — Larry Evans. Annars var tävlingens största sensation världsstjärnan Reshevskys nederlag mot den likaledes ganska okända storheten Mengarani. Detta var Reshevskys första nederlag under de femton år han deltagit i USA:s mästerskapstävlingar. Den remarkabla striden hade nedanstående förlopp.

Sicilianskt parti.

Vit:	Svart:
Mengarani	Reshevsky
1. e2—e4	c7—c5
2. Sg1—f3	d7—d6
3. Sb1—c3	Sg8—f6
4. d2—d4	c5—×d4
5. Sf3×d4	g7—g6
6. f2—f4	—

Inrymmer mera taktiska möjligheter än 6. Le2. 6. — — Sb8—c6.

7. Lf1—e2 Dd8—b6

Detta förhastade utfall bringar svart i stora svårigheter.

8. Lc1—e3 Lf8—g7
9. e4—e5 Sf6—d7

Vits fördel är nu klar! (Om 9. —, d×e5 så 10. Sf5.)

10. Sd4—f5 Db6×b2
11. Sf5×g7† Ke8—f8
12. Le3—d2! Sc6—d4
13. 0—0 Db2×c2

Svarts läge är allt annat än tillfredsställande. 13. —, Db6 hade besvarts med 14. Le3, S×e2†. 15. D×e2.

14. Dd1—e1 Kg8×g7
15. f4—f5! d6×e5
16. Le2—c4 Dc2—b2

Damen har svart lyckats klara, men nu blir det vita angreppet övermäktigt.

17. f5×g6 Sd7—f6
18. g6×f7 Lc8—e6
19. Lc4×e6 Sd4×e6
20. Ta1—b1 Db2—a3
21. Tb1×b7 Th8—f8

Efter 21. —, K×f7 skulle följt det starka kvalitetsoffret 22. T×f6† jämte Sd5†.

22. Kg1—h1 Tf8×f7
23. De1×e5 Ta8—d8

Ej 23. —, Dd6 för 24. D×d6, e×d6 och svart förlorar en pjäs efter 25. T×f7†, K×f7. 26. Se4.

24. De5×e6 Td8×d2
25. Sc3—e4 Da3—e3
26. Tb7×e7! Td2—d7

Lika gärna kunde svart genast givit upp.

27. De6×f7† Uppgivet.

Tuberkulos och kosthåll

Då och då flamlar diskussionen upp kring frågan om dietens betydelse för den tuberkulossjuka. Waerlandkosten har som bekant sina förespråkare även bland de lungsjuka och vegetarianismen likaså, även om talesmännen för en blandad animalisk och vegetabilisk kost befinner sig i betryggande majoritet. De senare får stöd för sina åsikter genom en av den danske läkaren O. Poulsen i "UGE-SKRIFT FOR LÆGER" för inte så länge sen publicerad artikel.

Poulsen var egentligen ute i helt annat ärende än att forska i tuberkulosen. Han ville undersöka om kosthållet har någon betydelse för kräftsjukdomarnas förekomst. Under detta arbete frapperades han av den höga förekomsten av tuberkulos inom en liten dansk befolkningsgrupp, de omkring 3.200 sjundedagsadventisterna. För medlemmarna inom denna sekt gäller speciella dietföreskrifter. De är vegetarianer, åtminstone huvudsakligen, och de är förbjudna alla de födo-

ämnen som enligt Gamla Testamentet är att betrakta som orena. De måste vidare avhålla sig från sprit, tobak och stimulantia.

Poulsens statistiska material sträcker sig över åren 1920—1943. Det avser endast personer över fjorton år, eftersom inträde i sekten ej beviljas före denna ålder.

Man finner bland Danmarks sjundedagsadventister, säger Poulsen och hänvisar till sitt material, inte bara en anmärkningsvärt hög tuberkulosdödlighet. Sjukdomen har också bland dessa sektmedlemmar ett mycket snabbt förlopp. Denna höga tuberkulosdödlighet och denna sjukdomsbild, menar Poulsen till slut, är att tillskriva sektmedlemmarnas kostvanor.

I berömt sällskap

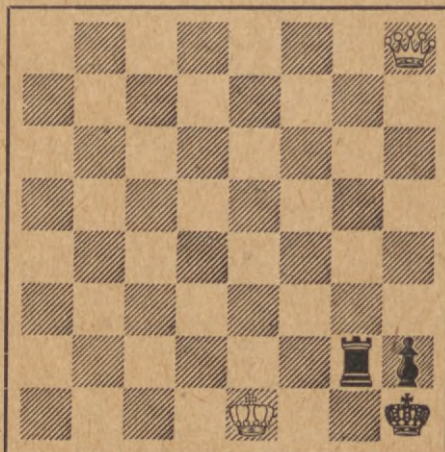
Det är en gammal känd företeelse, att den som drabbats av tuberkulos i dystra stunder hämtar tröst och vederkvickelse av tanken att många av denna världens stora också kämpat med sjukdomen — och stått sig bra. När den som skriver dessa rader för åtskilliga år sen blev lungsjuk och kom på sanatorium, var det vetskapen att Wilhelm av Oranien trots klena lungor fortsatte sina våghalsiga vildsvinsjakter som höll modet uppe. Det lät så hoppingivande på något sätt, även om man råkar vara en sällsynt oföretagsam själ som inte ens drömmer om att skjuta bom på en gräspärv.

En patient på Sully Hospital i södra Wales i England har i sitt sanatoriums patienttidning, som heter "FLOTSAM" (VRAGGODS), presenterat en lista på berömda män och kvinnor, vilka lidit av tuberkulos. Vi har sett sådana där listor för men aldrig någon lika fantastisk som denna. Förteckningen är nämligen inte bara lång utan röjer också en häpnadsväckande kännedom om hälsotillståndet hos denna världens stora i nuvarande och gångna tid. Att Robert Louis Stevenson, D. H. Lawrence och Maxim Gorki var lungsjuka, det vet vi lite till mans förut. Och givetvis har man någon gång i en dagstidning för en del år sen skymtat de där teorierna, att den 1300 före Kristi

Lösning till problem av J. C. Hess. (Tvådragare). 1. Se4—c3.

STUDIE.

Av H. Rinck.

Vit drar och vinner.

Vit: Ke1, Dh8 = 2 pjäser.

Svart: Kh1, Tg2, Bh2 = 3 pjäser.

födelse regerande faraonen Tut-anch-Amon skulle varit tuberkulossjuk.

Men allt det där är bara småpotatis i den walesiske sanatoriepatientens lista, som upptar storheter som det kristna munkväsendets förelöpare den helige Antonius (250—356) och den spanska karmeliternunnan den heliga Teresia (1515—1582). Särskilt uppmuntrande är det att finna den helige Antonius bland dem som delat ens sjukdomsöde. Han blev nämligen trots tjugo års eremitliv i en ökengrotta över hundra år gammal, och det måste sägas vara en ganska hygglig livslängd för en lungsjuk.

Glädjen över att vara i så utsökt sällskap dämpas, när man kommer till förteckningens slut, där han hittar namnen Adolf Hitler och Rudolf Hess.

De brunskjortade stövelgangsterna Hitler och Hess lungsjuka! Nog för att man hört mycket ruskigt om tuberkulosen, men detta var nättopp det värsta.

Två tuberkulosfilmer

Det kommer en jämn och, som det tycks, aldrig sinande ström av upplysningsfilmer runt om i världen, inte minst i sociala och medicinska frågor, och vi har tidigare berättat om några av dem.

Låt oss i dag referera några nyttillkomna upplysningsfilmer, två tuberkulosfilmer.

Den ena heter "VERTRAUEN" (TILLFORSIKT) och är en schweizisk kortfilm om tuberkulosen och kampen mot denna sjukdom. "VERTRAUEN" har en speltid av omkring femton minuter. Den är avsedd som förspel på de offentliga biograferna men kommer även att köras som skolfilm och inom frivilliga folkbildningsarbetet. Man räknar med att filmen om två år ska ha blivit visad på varenda biograf i Schweiz och naturligtvis hoppas och tror man, att den ska bidra till en ökad förståelse för vad kampen mot tuberkulosen egentligen gäller och i hur hög grad densamma är beroende av alla medborgares lojala medverkan

En kul liten grabb vid namn Rodney är "hjälte" i den teknade färgfilmen mot tuberkulos låtit inspela för sitt upplysningsarbete.

Scener ur den schweiziska tuberkulosfilmen "VERTRAUEN".

Till sin uppläggning är "VERTRAUEN" mycket enkel och utan varje spår av originellt grepp om sitt ämne. Filmen vill tala om, att vem som helst kan drabbas av tuberkulos och att kampen mot sjukdomen följaktligen är i allas intresse, så mycket mer som den tuberkulossjuka numera tack vare läkarvetenskapens framsteg i de allra flesta fall blir botad. Och så får man veta en del om de bästa sätten att bekämpa sjukdomen: skärmbildsundersökningar, BCG-vaccination o. s. v.

Den andra filmen heter "RODNEY" och är amerikansk. Det är en tecknad färgfilm med en speltid av omkring tio minuter. Oss veterligt är det den första tecknade färgfilm om tuberkulosen som blivit gjord och även på annat sätt är "RODNEY" lite ovanlig. Den har en "story", inte särskilt dramatisk kanske, men den finns där i alla fall.

Rodney är en typisk amerikansk grabb i skolpojsåldern, en kille som alla andra killar lite varstans i världen: vänlig, hjälpsam och pigg, mycket intresserad av sport och minst lika mycket intresserad av tjejer. Rodney är en smula full-i-sjutton också, så full-i-sjutton att han en gång årligen underkastar sig en läkar-

undersökning och får en skärmbild av lungorna tagen. Filmen berättar vad som hände Rodney, när en av de där regelbundna skärmbildningarna visade att han hade lungtuberkulos. Han kommer till sanatorium och får lära sig vad vila, god näringsstandard och sömn betyder och han får stifta bekantskap med läkarnas moderna behandlingsmetoder, när det gäller att bota en tuberkulossjuk.

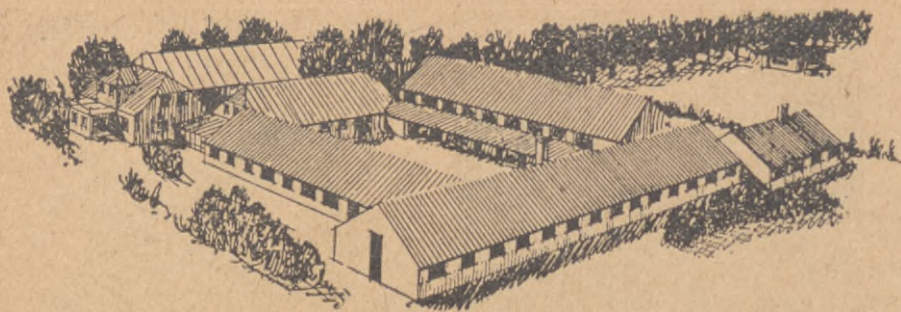
Inflätad i historien om Rodney, killen som blev lungsjuk och kom på sanatorium, är en mängd fundamentala fakta om tuberkulosen, dess spridningssätt, hur man skyddar sig för sjukdomen och hur den botas, samt en del allmänna hälsoråd som även de är värdefulla för envar.

"RODNEY" kommer att köras som televisionsprogram i USA.

Ett danskt kommittébetänkande

I vårt södra grannland har man givetvis, liksom överallt i världen, mer och mer kommit att intressera sig för de partiellt arbetsföras problem. Och även Danmark har haft sin "kommitté för de partiellt arbetsföra". I september 1946 tillsatte nämligen dåvarande arbets- och socialministern Sønderup en kommitté med

Detta är Arbetsskolan på Amager, som den danska kommittén för partiellt arbetsföra föreslår utbyggd och förbättrad.

uppdrag att i första hand utreda möjligheterna till yrkesutbildning och arbetsförmedling för partiellt arbetsföra i Danmark och att inkomma med förslag till förbättringar inom detta område.

Denna kommitté, i vilken Ernst Jørgensen i Dansk Blindesamfund ingick som representant för de partiellt arbetsföras organisationer, har i början av detta år framlagt sitt betänkande: "Betaenkning om erhvervsmaessige foranstaltninger for erhvervshaemmede".

Det har på sina håll i Danmark anmärkts på den rundliga tid kommittén behövt för att framträda med sina rekommendationer. Och visst har man tagit tid på sig. Delvis kan emellertid denna försening förklaras av att den ena efter den andra av kommitténs ordföranden måst lämna sin post för andra officiella uppdrag. På detta sätt har kommitténs ordförande skiftat inte mindre än fyra gånger, och sånt är inte ägnat att påskynda arbetsresultat.

Denna eftersläpning har emellertid också haft något gott med sig: kommittén har blivit i tillfälle att grundligt studera all den litteratur om de partiellt arbetsföra som i så väldig omfattning publicerats i olika länder under de allra sista

åren, inte minst i Sverige. Säkerligen har man också fått möjlighet studera andra länders praktiska försök med förbättrad yrkesutbildning och arbetsförmedling för delarbetsföra.

Utrymmet tillåter inte något utförligare referat av det danska betänkandet. I mycket, kanske i det mesta, kan Danmark i sina planerade åtgärder för de partiellt arbetsföra sägas följa samma linjer som Sverige. Inte heller Danmark ser i kvotlagstiftning en lämplig lösning, när det gäller partiellt arbetsföras anställning inom det privata näringslivet. Den danska kommittén håller emellertid före, att sådan lagstiftning skulle kunna tänkas, när det gäller offentliga institutioner, statliga monopolföretag etc., likaså att när anställd skadats under arbete återanställningsskyldighet bör åligga arbetsgivaren.

Den danska tuberkulosvården är bland de bästa i världen. Men även i Danmark har tuberkuloseftervården hittills varit upprörande förbisedd. Detta betänkande rymmer inga revolutionerande förslag till bättnad för Danmarks partiellt arbetsföra, men om kommitténs förslag realiserats är det ett stort steg i rätt riktning.

Indiandans på BB

Att en nybliven barnafars entusiasm kan ta sig både oväntade och drastiska uttryck det känner vi till sen gammalt. Personalen på vilken BB-avdelning som helst kan berätta många och roliga historier om nyblivna faders glädjeytringar då de nåtts av budskapet att den efterlängtdade arvfursten anlant till den här planeten.

Men frågan är i alla fall om inte den privatseans, som i augusti i år gavs i en korridor på BB-avdelningen på Epsom-sjukhuset utanför London hör till de mer märkliga exemplen på spontan fadersglädje. Då uppförde nämligen f. d. indian-krigaren Sinclair Cheechoo — "Den modige" — en av sin stams mest expressiva indiandanser till sitt nyfödda barns ära, det första barn med indianfader som fötts i Storbritannien.

Bakom denna koreografiska uppvisning döljer sig en romantisk kärlekssaga. För ungefär sex år sen for en några och tjuugoårig flicka från Epsom i England till Ontario i Kanada för att lära indianmödrar modern barnavård. Tösen hette Margaret Dolma. Efter bara några månader var det hänt. Margaret Dolma råkade indianen Sinclair Cheechoo och kärleken slog ner. Det var som en oljad blix, en naturkatastrof — ja, vad ni vill.

För ett år sen kom fru Cheechoo tillbaka till England. Hon hade sin indian med sig, han är förresten virkeshandlare numera, och nu har paret fått en dotter. Donna Maria heter hon och omdömesgilla personer försäkrar att man i det utslätade babyansiktet redan kan ana den indianska farmoderns örnpörl.

<p style="text-align: center;">STOCKHOLM</p>	<p style="text-align: center;">BORÅS OCH SÖDRA ÄLVSBOGERS LÅN</p>	<p style="text-align: center;">FALKÖPING</p>
<p>Bengtssons Litografiska 23 22 20 Sveavägen 90, Stockholm 23 22 20 MODERN OFFSETTRYCKERI</p>	<p style="text-align: center;">BIL-SERVICE AB BORÅS Allt i bilbranschen</p>	<p style="text-align: center;">AB. Falbygdens Textilindustri</p>
<p style="text-align: center;">ALINGSÅS</p>	<p style="text-align: center;">ESKILSTUNA</p>	<p style="text-align: center;">Telefon 1224 Falköping</p>
<p style="text-align: center;">Köp SOLSTICKAN</p>	<p>SE PÅ SLANTEN OCH KVALITÉN — köp i konsum ESKILSTUNA</p>	<p style="text-align: center;">Bröderna Wahl A.-B. FALKÖPING Tel. 148 o. 1148 — Tel. 148 o. 1148 Disponenten 902</p>

FALKÖPING

A.-B. Karl G. Ottosson

Tel. Växel 749

JÖNKÖPING

AB Abrahamssons Snickerifabrik
Smålands Taberg
Tel. 77, 277

Tillverkar byggnadssnickerier
och levererar trävaror

LUND

HÄR STANNAR VI

Lämna Edra kläder till kemisk tvätt hos
DALBY KEMISKA, så får Ni ett stil-
fullt och välgjort arbete
Kläder kan sändas direkt till fabriken
i DALBY

En gång kund — Alltid kund

DALBY
Kemiska

MALMÖ

GRAND KONDITORI
(Harry Hansson)

Linnégatan 25, Limhamn

Rekommenderar sitt goda bakverk

Ät varje dag —

Andersson's

Kött-, Fläsk- o.
Charkuterivaror

O. NORMANNS FRÖHANDEL
Etabl. 1885

Skomakareg. 4. Tel. 201 78, 781 54
Postgiro 14009

Malmö

Lund

MALMÖ

MARMOR, KALKSTEN
och **GRANIT**
INGENJÖRSFIRMAN H. SVENSSON
Villa Daisy, Mariedalsvägen
MALMÖ Telefon 153 80

NORRKÖPING

Gummicentralen

Stockholmsvägen 22—26
Tel. 268 30 NORRKÖPING Tel. 268 30

Utför alla slags reparationer.
Försäljning av nya ringar.

Aktiebolaget Trycksaker

BOK- & ACCIDENSTRYCKERI

Repslagaregatan 25

Telefon 209 52 Postgirokonton 13 05 52

NYKÖPING

N. J:s Livsmedel

— allt i matvaror på ett ställe, spe-
ceri-, bröd- och mjölkaffär.

Tel. 2013

Borgaregatan 12

Frimärkssamlare ohøj!

På ett sanatorium i det fjärran Hono-
lulu, "där man går klädd liksom en zulu"
som det står i visan, prövar patienterna
ett bra sätt att få tiden att gå en smula
fortare — och att vara lite roligare me-
dan den går: de samlar frimärken. Sam-
landet har gripit kring sig med väldig fart
och intresset är enastående.

För att sätta fräs på rulljangsen har
man skrivit till olika delar av världen
med inbjudan till byteshandel, en inbju-
dan som vi härmed förmedlar till den
som känner sig hågad byta frimärken
med sanatoriepatienter i Honolulu. Even-
tuella brev ska ställas till: Dr H. H. Wal-
ker, Administrator, The Leahi Hospital,
3675 Kilauea Ave., Honolulu, Hawaii.

NYKÖPING

A-B Fotoramar

REKOMMENDERAS

Hemgårdsvägen 8
Tel. 2466 NYKÖPING Tel. 2466

SUNDSVALL

NORRLANDS TRAVSÄLLSKAP

avhåller å Bergsåkers Travbana Sunds-
vall, travtävlingar c:a 30 söndagar under
Mars—Oktober 1951. Totalisator.

631 88 Pressrummet 630 61
Tel.: Kontoret 4270 — Banmäst. 5330

Järnkonstruktioner och smiden
för hus och fabriksbyggnader

Andersson & Nilssons Smidesverkstad
Telefoner 4757, 4767 — SUNDSVALL

UPPSALA

BYGGNADSFIRMA
A. FREDLUND

S:t Persgatan 18

Chr. Rabéns Eftr.

(A. Widman)

Kungsängsgat. 7 UPPSALA Tel. 303 79

Affären etabl. 1849. Största sort. av
Sjukvårds- och Optiska artiklar.
Slipningar och reparationer utföras.

VÄSTERVIK

STILFULLA GRAVVÄRDAR

Billiga priser

Nya Stenhuggeriet

Etabl. 1921 — Tel. 104 08
V. JOHANSSON & C:O

Rekreationshem för f. d. lungsjuka

Beläget på gränsen Småland—
Halland, intill Nissan

Naturskönt läge

Härlig luft

Enkel- och dubbelrum

Vackra samlingsrum

Alla moderna bekvämligheter

Gäster emottages året om

Stiftelsen Fritidsgården Ramnås

Telefon 138, TORUP

Köp SOLSTICKAN!

LENHOVDA Radiatorfabrik AB.

Tel. 88   LENHOVDA   Tel. 88

Tillverkar Plåtradiatorer!

VETENSKAPLIGT viktigt

Den odontologiska forskningen har konstaterat, att om man borstar tänderna *omedelbart efter varje måltid* minskar detta i hög grad risken för tandröta på de rengjorda tandytorna.

JOD- KALIKLORA

*en bra tandcreme
som dessutom
innehåller*

JOD

Lundin & Lindberg

Tel. 313 64   Väduren 21   Tel. 313 64
ESKILSTUNA

NILS PERSSONS DAMKONFEKTION

TELEFON 1892

ESLÖV